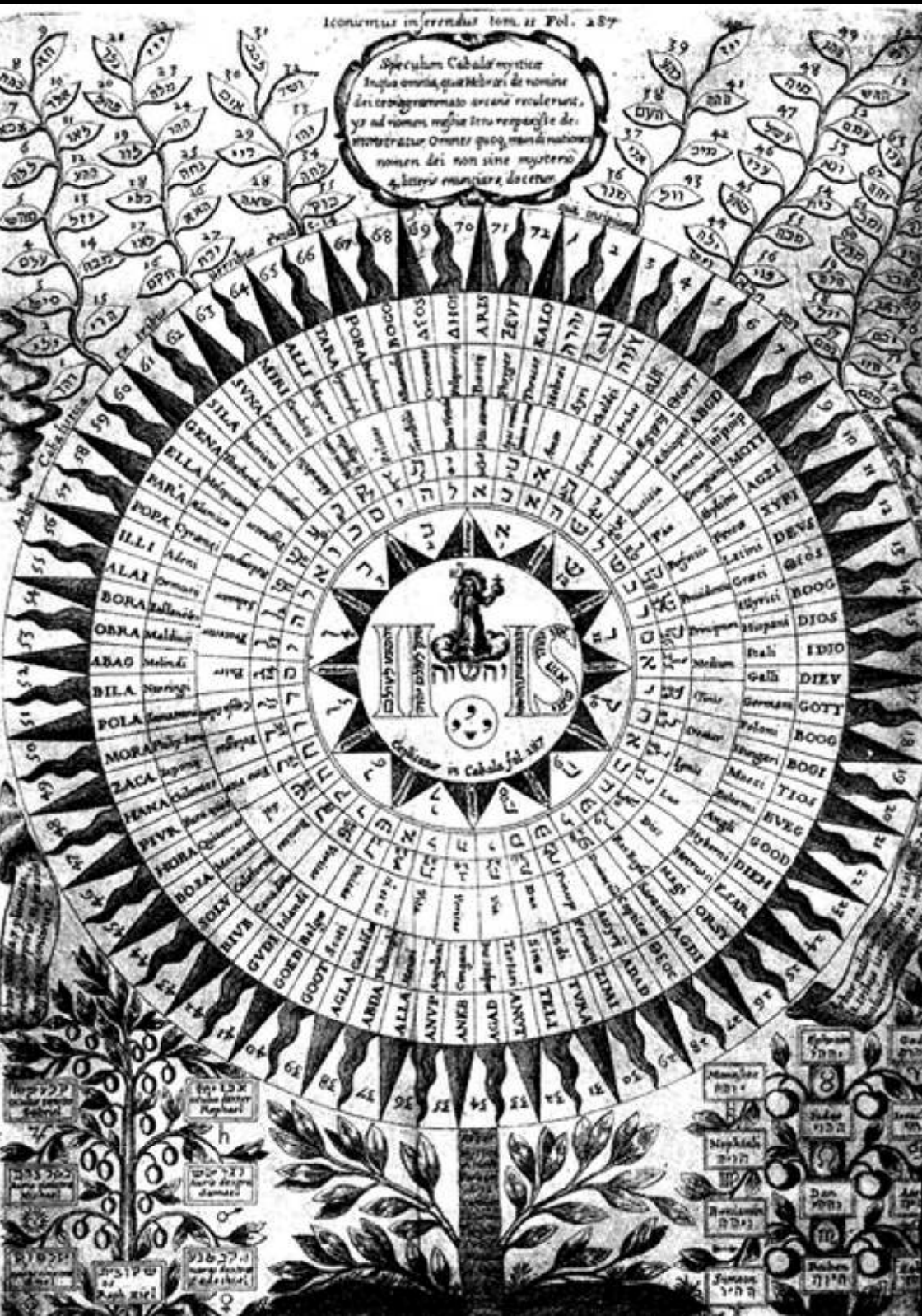

REFLECTIE BELECTIE

TIJDSCHRIFT VOOR religie en spiritualiteit
NUMMER 1, JAARGANG 10, VOORJAAR 2013

In dit
nummer o.a.:

Overgave en
praktisch
mededogen

Herziening
Liturgie

Het eeuwig
vrouwelijke

COLOFON

REDACTIE:

Lambèrt de Kwant, hoofdredacteur
Van de Veldelaan 862
1816 PX Alkmaar
Tel: 072-5119619
E-mail: adekwant@upcmail.nl

Mgr P.O.Baaij
Paul van Rooijen, eindredacteur
paul.w.van.rooijen@gmail.com

REDACTIESECRETARIAAT:

(NIET VOOR KOPIJ!)
Waterinkweg9
8151 AJ Lemelerveld
Tel: 0572-302503
E-mail: flg.moers@planet.nl

PENNINGMEESTER:

Bankrekening: 73.24.53.690;
Postbank: 302100
tnv VKK/CKB

LAYOUT:

Rudolf H. Smit

OMSLAGILLUSTRATIE:

Kircher diagram van de
namen van God

DRUK:

Drukkerij Van Asselt,
Lemelerveld
www.drukkerijvanasselt.nl

VOOR ABONNEMENTEN:

Zie het Redactie-adres

JAARABONNEMENT:

€ 17,50 (voor niet-kerkleden)

De redactie houdt zich het recht voor artikelen in te korten, te redigeren – zo nodig in overleg met de auteurs – of te weigeren. De inhoud van de artikelen vertolkt niet noodzakelijkerwijs de standpunten van de VKK in Nederland of die van de redactie. Elke auteur schrijft op persoonlijke titel, tenzij er aangegeven is dat er sprake is van een officieel kerkelijk document.

Copyright © Vrij-Katholieke Kerk in Nederland. Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd, en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke wijze dan ook, zonder de uitdrukkelijke schriftelijke toestemming van de uitgeefster van dit tijdschrift.

**Sluitingsdatum voor het
zomernummer van 2013:
18 mei 2013**

**Het zomernummer verschijnt
rond half juli 2013**

**ISSN 1574-2776
Website VKK: www.vkk.nl**

REFLECTIE,

voortzetting van *VK-Visie* jaargang 76, is het tijdschrift
van de Vrij-Katholieke Kerk in Nederland en verschijnt
vier keer per jaar, onder auspiciën van de regionair
bisschop van de VKK in Nederland.

Reflectie, Tijdschrift voor Religie en Spiritualiteit Nummer 1, jaargang 10, voorjaar 2013

Inhoud van dit nummer:

- 1 Een woord vooraf
In Memoriam Johan Pameijer
- 2 De posthume mens (column Aat-Lambèrt de Kwant)
- 4 Boekeninfo (Aat-Lambèrt de Kwant)
- 6 Herziening van de Liturgie (Mgr Gert Jan van der Steen)
- 10 Spiritualiteit (Marjolein Jansen) &
Nieuw (gedicht van Evelidja van Woerekom)
- 11 Reïncarnatie en Christendom - dl 1 (Slavenburg & Van Schaik)
- 14 Het eeuwig vrouwelijke (Anine van der Meer)
- 19 Overgave en praktisch mededogen;
de ethische code van de Koran (Ojas Th. de Ronde)
- 21 Johan Pameijer, de auteur (Paul van Rooijen)
- 24 Over het leven van ... Bert Bakker (Mianne Bakker)
- 25 Over Stilte
- 26 Het verloren gaan en hervinden
van de wijsheid van het kind (Aat-Lambèrt de Kwant)
- 29 Lentekind (gedicht van Els Kikke)

* * *
*

Een woord vooraf...

In deze Reflectie wordt ondermeer aandacht besteed aan diverse gebeurtenissen binnen de Vrij-Katholieke Kerk. Sinds Pasen jongstleden is de herziene liturgie in gebruik genomen. En dat is simpelweg natuurlijk ook praktisch op allerlei fronten gewoon wat wennen. Nieuwe boekjes, andere lay-out. Nieuwe woorden en vervagende herinneringen aan oude teksten.

Persoonlijk ben ik benieuwd hoe snel we in de vieringen weer dusdanig vertrouwd zijn met alle woorden tot achter de puntkomma's toe om, gezamenlijk, met verdiepte, volledige focus af te stemmen op de wereld achter die 'nieuwe' woorden. Hopelijk ontvouwt zich een krachtige impuls met rijkere beelden die ons verstaan met de minste ruis stimuleert.

Elders in dit voorjaarsnummer kunt u lezen over het verloop van dit hele proces van liturgieherziening tot aan nu. Een overzicht wordt gegeven van hoe een en ander beslag kreeg in de tijd. Maar vooral wordt aandacht besteed aan hoe de uitgangspunten voor de herziening gestalte hebben gekregen in de nieuwe teksten.

Daarnaast is Pasen jongstleden het moment waarop de alternatieve epistel- en evangelielezingen zijn herzien en, voor nu, vastgesteld. De lezingen worden opnieuw als bundel gedrukt. Het proces van evalueren van deze lezingen zal een doorgaand proces blijven. Maar voor nu zijn we toe aan 'hard copy' 2.

Eind januari overleed priester Johan Pameijer, hij was een trouw auteur voor Reflectie. In dit voorjaarsnummer besteden we aandacht aan Johan. U vindt een 'In Memoriam' geschreven door onze Regionaris, Mgr. Peter Baaij. En in een overzichtsartikel worden alle door Johan geschreven boeken besproken. Vrijwel al zijn werk is nog verkrijgbaar, hetzij regulier via de boekwinkel, hetzij door wat speuren tweedehands. Als u belangstelling heeft voor zijn werk en zijn manier van gnosis uitlichten en aanbieden raad ik u aan te gaan bestellen. Hiervoor hoeft u nergens op te wachten.

Elders in deze Reflectie wordt aandacht besteed aan een conferentie, die zaterdag 6 juli a.s. in samenwerking met de Academie PanSophia wordt georganiseerd. (Op deze gelegenheid moet u bijvoorbeeld nog wel even wachten ...) Hiervoor vindt u een achtergrondartikel en u vindt het programma van de dag. Ook kunt u in deze Reflectie lezen over activiteiten die de Academie PanSophia elders organiseert.

In deze tijden zijn diverse leden van de kerk natuurlijk ook actief op internet, beroepsmatig of individueel. Via sites, via sociale netwerken. Als Vrij-Katholieke Kerk zijn we, naast de website 'vkk.nl', ook actief op Twitter (te volgen als '@vkkkerk'). En dan is het voor bijvoorbeeld Reflectie buitengewoon aardig dat kopij wordt aangeboden via contacten die op Facebook zijn ontstaan. Kijk ook eens op de Facebookpagina van onze hoofdredacteur. Aat-Lambèrt is op Facebook te vinden onder de naam: DivyamAat de Kwant. We wachten de toekomstige ontwikkelingen met grote belangstelling af ...

En zo heeft u opnieuw een nummer van Reflectie in handen met een kleine 30.000 woorden totaal. Hopelijk is er veel van uw gading bij, als ideeën, inzichten, gevormd door al die woorden. Als bron van informatie, als aanzet tot overdenking en verdieping, mogelijk brengt het u op ideeën om zelf kopij te willen gaan leveren. Neem in dat geval contact op met de redactie (zie colofon).

De redactie wenst u in ieder geval veel leesplezier.

* * *

In Memoriam: Priester Johan Pameijer

Johan Pameijer heeft na 82 jaren in deze incarnatie op 31 januari 2013 zijn aardereis beëindigd.

*De pen is gestopt met schrijven
Het boek is dicht gegaan*

Zijn eikenhouten bureau zag er als volgt uit: redelijk centraal in de huiskamer, met in elk geval daarop uitgesteld de gebonden uitgave van het tiendelig werk van Carl Gustav Jung, andere voor Johan van belang zijnde boeken, de typemachine, later opgevolgd door de pc. Dit alles was het gevolg van de aanmoediging van zijn vrouw Riet: "Jo, je moet je kennis en wijsheid vertellen, laten horen, laat het de mensen weten!"

Als kunstjournalist en redacteur van Tubantia beschikte hij over veel kennis en kon dat in een veelheid aan beelden overbrengen in lezingen en artikelen. Hij had overigens ook een carrière bij de VARA-radio. Zaterdagochtend reed hij met de trein naar Hilversum van huis met een koffer vol LP's, later cd's, met daarop wereldmuziek. Deze liet hij horen en omlijstte de muziek met verhalen vanuit zijn kennis van de kunst en van het leven; hij was een echte 'storyteller'.

Artikelen van zijn hand verschenen niet alleen in *Reflectie* en haar voorganger *De Vrij-Katholiek*, maar ook in de *Kernkoerier*, *Bres*, *Prana*, *Onkruid*. Toen hij uiteindelijk zijn boeken ging schrijven leverde dat in korte tijd een veelheid aan titels op. Sommige van zijn boeken waren met zes weken klaar.

In lezingen, na geïntroduceerd te zijn, ging hij staan om met golven van woorden, beelden, historische feiten, godsdienstige overeenkomsten en reflecties van innerlijk inzicht, je deel te maken van zijn verhaal.

In zijn innerlijke en priesterlijke ontwikkeling is wellicht het lidmaatschap van de Theosofische Vereniging en vervolgens de Vrij-Katholieke Kerk de start geweest om zijn 'vraag' "Verstaat ge wat ge leest?" (Hand. 8:30) om te zetten naar de antwoorden vanuit de mystiek, esoterie en de gnosis. Op 2 mei 1982 wordt hij tot priester gewijd, dat draagt hij 30 jaar waarna hij om emeritaat vraagt en dat op 2 mei 2012 ook ontvangt.

In die 30 jaar is hij altijd actief geweest in de Nederlandse kerkprovincie. Niet alleen heeft hij bijna 22 jaren op liefdevolle wijze de zorg op zich genomen van de kerkgemeente Raalte. Hij heeft ook door het schrijven van de boeken een gedachtegoed uiteengezet die de Vrij-Katholieke Kerk veel meer openbaar maakt. Zijn verbinding en bijdrage aan het Vrij-Katholiek

Instituut voor Educatie (VKIE) liet zich vooral kenmerken door de kennisoverdracht van zijn gnostische visie op de studenten. Vele landdagen, kerkcongressen en bijeenkomsten van kerkgemeenten was hij er om op enthousiaste wijze en in eigen stijl zijn inzicht door te geven.

Mede door zijn tomeloze inzet voor het gnostisch gedachtegoed, heeft zijn enthousiasme hiervoor mede geleid tot het invoeren van landelijk te gebruiken gnostische epistels en evangeliën tijdens de kerkdiensten in het gehele liturgisch jaar.

Daarnaast was Johan kritisch. Hij stak zijn godsdienstige visies niet onder stoelen of banken, het kon hem allemaal niet snel genoeg gaan. Met de naderende komst en de betekenis van 21 december 2012 was het voor hem al snel '5 vóór 12'. Als kerk, rijp voor het Aquarius tijdperk, moest 'iedereen' klaar zijn om de 'nieuwe' generatie te ontvangen.

Johan, een markant mens, een diep schouwer, die voor velen van ons, ook buiten de kerk, in elk geval een prachtige en tijdloze nalatenschap achterlaat.

En mede van daaruit moge dit afscheid van Johan niet zozeer een afscheid in verdriet en droevenis zijn, maar vooral een afscheid én herinnering in dankbaarheid.

Johan verkeert nu in dát Licht waarnaar hij altijd schouwde. Hij ging een weg van innerlijkheid, in eenvoud zonder franje, een innerlijk gewaarworden, los van voorgeschreven kaders en stellingen door wie dan ook.

✠ Peter

De Posthume Mens

Column Aat-Lambèrt de Kwant

Het lijkt er steeds meer op of de mens erop uit is zijn eigen soort te perfectioneren en in de toekomst misschien zelfs te overstijgen. Het uiteindelijke doel van deze ontwikkeling is iets transhumaans, iets 'bovenmenselijks' te creëren: een mens met perfecte ogen, immuun voor allerlei ziekten en voor de wetten van dood en verval. Op het eerste gezicht een nobel streven, utopisch haast, maar ik heb iets tegen utopieën en de geschiedenis geeft me gelijk. Een stukje deze keer, dat begint in mineur maar eindigt in majeure!

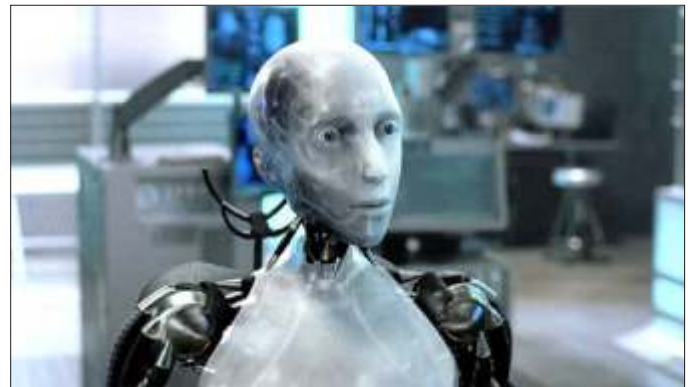
Het lijkt een niet te stuiten ontwikkeling te zijn. Een ontwikkeling die aantoont hoe wij mensen elkaar zien. Het weerzinwekkende kindermisbruik bijvoorbeeld, laat zien dat een kind niet als een mens wordt gezien, maar als slechts een gebruiksvoorwerp, dat in sommige gevallen na gebruik achteloos wordt weggegooid (gedood). En dan te bedenken dat er hele netwerken bestaan die tot op hoog niveau elkaar dekken en beschermen, zoals enkele maanden geleden weer eens duidelijk werd (Trouw, 30-10-2012). Een verkilde samenleving die dit misbruik tolereert zegt iets over het wereldbeeld en de visie op de mens die steeds meer als een product wordt gezien, dat zoveel mogelijk moet opbrengen en zo weinig mogelijk mag kosten.

Kijk maar eens naar de gezondheidszorg en de manier waarop we met ouderen in verzorgingshuizen omgaan. De oudere als een 'product' dat iets moet opbrengen, niet teveel mag kosten en ook niet lang moet leven. In een column schreef de publicist H.J. Hofland al eens een essay: 'Het kale grijze tuig'. Hij schetste een samenleving waarin ouderen in een getto wonen en door hooligans in elkaar worden geramd als zij zich daarbuiten begeven. Zover is het nog lang niet, maar er is wel duidelijk sprake van een trend waarin de oudere mens als lastig gezien wordt die teveel geld kost.

Is de Übermensch comin'?

In zijn op DVD verkrijgbare documentaire 'Technocalyps' laat filmmaker Frank Theys ons kennis maken met wetenschappers die ervan overtuigd zijn dat we een tijdperk naderen waarin de mens, zoals we die nu kennen, niet meer het meest intelligente wezen op aarde zal zijn. 'Technocalyps' gaat over de verstrekkende gevolgen die de aankomende ontwikkelingen voor het menselijk ras met zich meebrengen. Voor- en tegenstanders worden aan het woord gelaten over dit intrigerende, maar ook onheilspellende toekomstbeeld. 'Technocalyps' is in drie delen opgedeeld. Deel één gaat over alles wat met

klonen, genetische manipulatie en de maakbare mens te maken heeft. Nanotechnologie, de herschikking van afzonderlijke atomen, is een van de centrale technologieën. Bedoeling van die technologie is het creëren van een posthumaan: dat zou een

superwezen kunnen zijn met een onbeperkte levensduur. Deel twee gaat in op de gevolgen van de technologische revolutie. Wat gebeurt er als de mens die door kunstmatige intelligentie gemaakte posthumanen, of ook: transhumanen, niet meer onder controle kan houden. In dit deel komen de critici van de technologische revolutie uitvoerig aan het woord. Het laatste deel gaat over religie en wetenschap. Hier worden yoga en andere met bewustzijnsbeoefening verbonden religieuze invalshoeken belicht. Ook hier weer wordt de nadruk gelegd op het ontstaan van een superwezen dat niet meer verbonden is met het goddelijke, maar dat zelf God wil worden.

De Übermensch van Nietzsche en de Nazi's 'is coming', wat God verhoedde. In de film wordt er weliswaar op los gespeculeerd maar het gegeven dat wetenschappers e.d. zich hiermee bezig houden is veelzeggend! Uitgangspunt is de maakbare Übermensch. Waarom zouden we geen 300 jaar kunnen worden? Met wat sleutelen en prutsen aan ons onvolmaakte lichaam met behulp van microchips en genetische manipulatie

moet het mogelijk zijn een superieure mens te maken. Wanneer hebben we dat eerder gehoord? Op naar het tijdperk van de posthumane mens? Ik hoop het niet mee te maken!

Microsoftman en miljonair Bill Gates is er kennelijk heel enthousiast over en steunt de onderzoeksactiviteiten van Ray Kurzweil, een van de meest vooraanstaande futurologen en uitvinders ter wereld. Was adviseur van enkele Amerikaanse presidenten en is adviseur van het Pentagon en NASA en wordt gezien als een toonaangevend wetenschapper op het gebied van de toekomstige robottechnologie en kunstmatige intelligentie. Hij is van mening dat de huidige mens vervangen zal worden door de robotmens, de 'posthumane mens', de 'transhumane mens'. In Kurzweils boek 'The Singularity is near, When Humans Transcend Biology' bespreken Kurzweil en Gates op quasi-religieuze wijze de ontwikkeling naar de 'transhumane mens' en het plan van Kurzweil om 'de materie en de energie in het universum met intelligentie te doordringen', waardoor het universum zal 'ontwaken, bewust worden en ongelooflijk intelligent zal zijn'. Een 'soort charismatisch besturingssysteem', dat volgens Kurzweil 'dicht in de buurt van God komt'.

Marcel Messing wijst er terecht op dat Kurzweil er kennelijk niet van op de hoogte is dat alle grote wijzen, mystici en gnostici weet hebben van een altijd aanwezige kosmische intelligentie, een Bewustzijn zonder begin of einde, waarin licht en liefde de hoogste kwaliteiten zijn.

Naar een Utopia?

Maar ten koste van wat en wie gaat deze ontwikkeling naar die transhumane mens? Naar een Utopia? Een vraag die mij al op jonge leeftijd bezig hield. In 1982 stelde ik daarom mijn boek 'Keergang' samen (uitgegeven door L.J.Veen). Een boek waarin politici en journalisten door het vertellen van een verhaal laten zien hoe maatschappelijke verschijnselen en ideeën van nu zich in de toekomst zouden kunnen ontwikkelen. Zelf schreef ik ook een verhaal. Je zou het science fiction kunnen noemen, maar dan van het serieuze sociologische/ maatschappelijke genre. Ik zag met mijn medeauteurs toen al ontwikkelingen in de samenleving die ons niet vrolijk stemden.

Maatschappelijke sciencefiction is een subgenre van sciencefiction waarbij meer de nadruk wordt gelegd op de sociologische aspecten van een beschaving en minder op technologie en avontuur. In dit genre vallen ook door een breder publiek gelezen boeken, waarvan George Orwells '1984' het bekendste voorbeeld is. Een van de eerste sciencefictionschrijvers die sociologische thema's aansneed was de Brit H.G. Wells in 'De Tijdmachine' uit 1895. Hij schrijft hierin over een tijdreiziger die in de verre toekomst twee volken op aarde aantreft: de sierlijke Eloï en de monsterlijke Morlocks, die beide uit de mensheid zijn ontstaan. In de Verenigde Staten begon deze stroming in de jaren 40 met schrijvers als Robert Heinlein en Isaac Asimov. De laatste poneerde voor dit subgenre de term 'Social Science Fiction'. Dystopische en utopische verhalen vallen ook vaak in het genre van maatschappelijke sciencefiction: 'Wij' van Jevgeni Zamjatin, 'Brave New World' van Aldous Huxley, het al genoemde '1984' en Ray Bradbury's 'Fahrenheit 451' dat ook is verfilmd.

Maatschappelijke Science Fiction

In de jaren '60 begon het moderne tijdperk van de sciencefiction. Schrijvers van maatschappelijke sciencefiction uit die tijd

zijn Harlan Ellison, Brian Aldiss, Ursula Le Guin, Kurt Vonnegut en Robert Heinlein. Ellison schrijft vooral anti-militaristische romans, Le Guin over antropologische, feministische en sociologische problemen in afgelegen beschavingen en Vonnegut vooral over ethische vraagstukken. In zijn boek 'De grote pianola' wordt in een klein stadje in de Verenigde Staten na de Grote Oorlog alle handenarbeid vervangen door machines. De mens is verdrongen door een computer en zijn ponsband. Wat rest is eindeloze verveling, slechts een kleine elite vindt nog empoel. Het boek bevat een aantal treffende beschrijvingen van huidige en mogelijke toekomstige maatschappelijke ontwikkelingen, en een aantal even interessante misverstanden daaromtrent.

Isaac Asimov: I, Robot

Het was overigens Isaac Asimov die met zijn bundel 'I, Robot' in de jaren '40 voor filosofen de toon zette om eens stevig na te denken over robots. Met zijn drie wetten bedacht de science-fiction schrijver een manier om de mensheid te behoeden voor kwade daden van de mechanische wezens. Hoe valt de vergelijking met Asimov's werk en échte robotica uit? De film 'I, Robot' uit 2004 blies de drie wetten nieuw leven in, met het nodige Hollywoodgeweld natuurlijk.

Je zou zeggen, een gewaarschuwd mensheid telt voor twee, schreef ik in mijn inleiding al in het boek 'Keergang', waarin ook collega's en een ex-bewindsman (Wil Albeda) hun verontusting over de toekomst uitspraken, maar de geschetste ontwikkelingen geven weinig reden tot hoop. Het is wel heel griezelig en schimmig wat er op allerlei befaamde universiteiten in Amerika zoals het MIT, en allerhande duistere instituten, aan wetenschappelijk onderzoek wordt uitgevoerd. De wetenschappers die dergelijk onderzoek doen en in 'Technocalyps' aan het woord komen, blijken elk kritisch vermogen kwijt te zijn. Ze geloven met een bijna religieus fanatisme in hun voor de mensheid zegenrijke onderzoek. Brrrr!

Het sombere scenario dat de samenleving steeds meer ontmenselijkt wordt hoeft geen werkelijkheid te worden omdat het aantal mensen dat wakker begint te worden gaat toenemen en men gaat inzien wat er werkelijk speelt. Want profetieën zijn waarschijnlijkheden die niet uit hoeven te komen en hebben daardoor vaak een preventief doel. 'Alles moet open' luidt de titel van het boek van Dianne Bosch over het misbruik dat zij onderging (zie de boekbespreking in vorig nummer van Reflectie). Alles gaat in deze tijd ook open. Steeds meer komt aan het licht. Het Licht plaats alles in het licht, het zorgt dat mensen ontwaken en er steeds meer aan het licht komt. Beerputten gaan open en nodigen ons uit tot ontwaken.

Bewusten aller landen, verenigt u!

* * *

Aat de Kwant met een textielcollage van de Bhagavad Gita, die door zijn goede vriend en buurman, Reinier Pepping, is gemaakt

Boekeninfo

Aat-Lambèrt de Kwant

Michel Serres: Muziek; Boom 2012

“In den beginne” heerste er grondruis: tumult, het klotsen en golven van de grillige wateren Over dat toeval heen waait de ruagh. Luister nu hoe die wind de wanorde ordent.”

“Voordat het Kind ter wereld kwam werd de Geïncarneerde, het vleesgeworden Woord, bezongen door twee kreten uit twee moederschooten, door twee stemmen in een muziekstuk dat dezelfde tocht omhoog of omlaag verheerlijkt als de tocht die Orpheus en ikzelf hebben gemaakt op weg naar de meest sublieme der composities, woorden, zangen en muziek. Dit speelde zich af tijdens de mooie ontmoetingen die in de traditie wordt aangeduid als Maria-visitatie.”

Woorden die tijdens een misviering niet zouden misstaan! Maar, ze zijn afkomstig van de Franse filosoof Michel Serres (1930). In Nederland is hij nog weinig bekend. En dat is jammer, want hij heeft, in een prachtige stijl, een groot aantal hoogst originele werken geschreven over tal van thema's binnen en buiten de filosofie. Bovendien is hij een taalkunstenaar van formaat, zoals ook blijkt uit dit boek over muziek.

Michel Serres maakt in het boek een reis die begint bij de geluiden van de wereld en eindigt bij de taal van de wetenschap. Hij bewandelt daarbij drie wegen: de mythische van Orpheus en de muzen, de persoonlijke van kennis en van taal, en de mystieke van het heilig woord. En daarbij maakt hij duidelijk hoezeer deze drie gebieden met elkaar verweven zijn.

Wat is de betekenis van muziek? Van de geluiden in onze wereld? Van zoem en gons, gelispel of geschreeuw? In dit schitterende boek presenteert Michel Serres een filosofie van de muziek die de aard van ons wezen, van onze culturen en van de wereld blootlegt.

In Muziek trekt Serres ten strijde tegen de neiging van de moderne mens alles helder en zonder ruis te willen uitdrukken. Hij toont een wereld vol rumoer, ondefinieerbare klanken, vloeibare overgangen en verrassingen. Aldus vat Serres het begrip 'muziek' in bredere zin op dan louter de gebruikelijke notie van 'toonkunst'. Zijn literaire taal werd fraai uit het Frans vertaald door Jeanne Holierhoek.

Prachtig zijn de slotzinnen waarmee Serres besluit:

“Drie levensreizen: de mythische reis van Orpheus rond de Middellandse zee naar zijn muzenmoeder; mijn eigen reis met een korte afdaling in de onderwereld waar geen hoop meer is; en tenslotte de reis in de Bijbelse verhalen, een afdaling vanuit het rumoer naar het Woord. Dit boek over een drievoudige kindertijd, met drie Grote verhalen die klinken als drie rapsodieën, met drie ongelijksoortige rivieren die stroomafwaarts gaan, op weg naar de maximale informatie, vermengd met kunst en ambacht, emotie en rede, lichaam en ziel, wetenschap en religie: een schandaal!

Dit schandaal wordt dagelijks zichtbaar in de dingen van de wereld, in de daden van de mensen, in de wijsheid van de werken, in het samengeklonterde.”

En het wordt bezongen door de filosofie. Wie zich voor Serres aanpak openstelt en bereid is zijn aanvankelijke scepsis tegen zoveel voortvarendheid op te schorten, wordt beloond met een onvergetelijk leesavontuur. Serres 'Muziek' is een boek dat vooral de VKK-geestelijkheid zal inspireren. Een *must* eigenlijks. Het heeft mij geïnspireerd tot het geven van een aantal lezingen over hoe wij muziek kunnen beluisteren en ervaren.

Ervin Laszlo & Kingsley L. Dennis (red.), De verbinding tussen wetenschap en spiritualiteit'; Ankh Hermes 2012

“De verbinding tussen wetenschap en spiritualiteit boeit, lokt discussies uit en zet op zijn minst aan tot nader onderzoek. Want, laten we eerlijk zijn, kunnen we blijven bestaan als we onze spirituele essentie negeren?” Een citaat uit het boek 'De verbinding tussen wetenschap en spiritualiteit' waarmee de toon is gezet.

We willen het misschien niet horen, maar feit is dat we afstevenden op een grote clash tussen biosfeer en wereldbevolking. Tenminste, als we de diepe kloof tussen we-

tenschap en spiritualiteit niet slechten. Ervin Laszlo en Kingsley L. Dennis maken hiermee een begin in deze inspirerende bundel essays van vooraanstaande wetenschappers en spirituele leiders.

De verbinding tussen wetenschap en spiritualiteit bestaat uit achtentwintig boeiende essays van mensen die erop wijzen dat er geen maatschappelijke of wetenschappelijke ontwikkeling (meer) mogelijk is zonder spiritueel draagvlak.

Alle auteurs, zoals onder meer Marilyn Schlitz, Greg Baden, Chopra en rabbijn Soetendorp, realiseren zich dat een omslag in het denken noodzakelijk is. Zij presenteren hier hun non-dualistische visies, waarin wetenschap en spiritualiteit een pact sluiten om de wereld te helen.

Laszlo en Dennis menen dat het zeven rondes duurt, voordat hun doel bereikt is. Elke ronde – en daarmee elk hoofdstuk van het boek – is voorzien van toepasselijke essays. Het boek eindigt met 'Spiritualiteit als grondslag voor de naderende verandering van onze wereld'. Het is een boek dat tot verdere discussie uitnodigt en tot nader onderzoek. Want zo luidt de intrigerende concluderende vraag: Hebben we nog een humane toekomst als we onze spirituele kern verwaarlozen?

Redacteur Ervin Laszlo is wetenschapper, filosoof, auteur en oprichter van de Club van Boedapest, die over de hele wereld projecten ondersteunt die gericht zijn op een duurzame samenleving. Laszlo is auteur van 'Het Akasha veld', 'De Akasha-ervaring' en 'Gewoonweg geniaal'. Co-redacteur Kingsley L. Dennis is socioloog, auteur en mede-oprichter van *WorldShift International*, een initiatief ter bevordering van een mondiale bewustzijnsrevolutie.

Drs. Donna van der Steeg

**Vieren als levenskunst
Met meditatie-ideeën
U2pi BV 2012**

“Door verlichte meesters wordt gezegd, dat juist de krachtige mensen zich overgeven omdat er bij hen een ontluikend bewustzijn is van hun kern. Ze zijn vol vertrouwen in hun eigen wezen, voor zover ze het op dit moment kennen. Want ze weten, dat hun wezen onaangetast zal blijven, welke verandering ze door hun overgave ook door zullen maken. Door grotere bewustwording kunnen er oude lagen in vlammen opgaan en verdwijnen, maar die waren onecht. Het wegvalen van deze lagen laat alleen maar zuiverder uitkomen wie we in wezen zijn en zorgt ervoor, dat het goud van hun essentie overblijft.”

Een citaat uit het recent verschenen en treffende boek van drs. Donna van der Steeg, 'Vieren als levenskunst'.

Op het laatste Osho Festival in Den Haag had ik sprankelende gesprekken met haar en die sprankeleenheid kom ik ook tegen in dit boek dat zij me toestuurde. Dat zij ook door Osho is geïnspireerd blijkt ook uit haar inleiding: “De psychologie verschaft me slechts een zeer beperkt zelfinzicht. Het betekende een ware revolutie in mijn leven toen ik de klik met actieve meditatie vond. Verder dan het denken gaan en gedachten alleen gebruiken waar ze behulpzaam zijn, brachten on-eindige verdieping die in mijn leven die nog steeds doorgaat. Ook heb ik mij gedurende vele jaren door de inzichten van de verlichte meester Osho laten verrijken. Een jaarlijks verblijf in het Osho International Meditation Ressort geeft mij telkens weer de ongekende voeding van het collectief mediteren in het boeddhaveld. Dit levert doorgaande transformatie, innerlijke expansie en een vierend leven op.”

Het leven van mensen kan vanuit haar visie, veel feestelijker zijn dan het nu is. Er lijkt iets te ontbreken dat hen tot wezenlijk vieren aanzet. De oriëntatie naar binnen is nodig, want het echte vieren gebeurt vanuit het innerlijk. Haar nieuwe boek biedt concrete mogelijkheden om intenser te gaan leven, zodat het echt vieren wordt. Door haar beschouwingen en verhalen, werpt zij een nieuw licht op de lichte en feestelijke kanten ons leven. Met humoristische voorvallen en praktijkvoorbeelden geeft zij tal van suggesties. De in grijs gekleurde katernen bevat ideeën voor meditatie die in de tekst zijn geïntegreerd. Ook worden er concrete hints voor bewustwording beschreven die direct toe te passen zijn. Bewustwording is een avontuurlijke zoektocht die niet doodserieus, maar wel in alle oprechtheid dient te geschieden. De nodige humor zorgt hierbij voor ontspanning waardoor inzichten dieper door kunnen dringen.

Met haar boek wil zij mensen stimuleren hun leven veel feestelijker te maken dan nu het geval is. Te snel tevreden zijn op dit punt geeft een leven op een minimumrantsoen terwijl het maximale haalbaar is. Door het avontuur van de innerlijke zoektocht aan te gaan, kun je ontdekken hoe uitgestrekt de binnenwereld is en hoe betekenisvol. Zonder je onnodig iets van de buitenwereld te hoeven ontzeggen, ontstaat

er een leven van totale intensiteit. En een dergelijke levensvreugde werkt ook aanstekelijk op anderen. Wat mij treft is als zij zegt dat wanneer je de vrijmoedigheid hebt om volkomen vanuit jezelf in de wereld te staan, dit een positieve besmetting bij anderen teweeg brengt.

Ik wens dit boek in veler handen zodat het virus vele anderen kan besmetten.

Donna van der Steeg is psychologe en laat zich daarnaast vooral inspireren door actieve meditatie. Ze werkt als docent 'Psychologie en Coachen', psychosociaal therapeute en meditatietrainer. Op diverse plaatsen in Nederland geeft ze cursussen en workshops in vergroting van bewustwording via verschillende methodes.

Manly P. Hall
De verloren sleutels van het paradijs
Piramidions 2012

"De waarheid is nog niet verloren. Toch moeten we moeite blijven doen om ze te zoeken en te vinden. De Realiteit is immer aanwezig – dimensieloos doch prominent overheersend." Mooie zin uit het boek 'De verloren sleutels van het paradijs', een heruitgave uit begin vorige eeuw. De in Canada geboren schrijver Manly P. Hall (1901- 1990) zelf Vrijmetselaar en alom bekend als hoogleraar Filosofie richtte in 1934 'The Philosophical Research Society' op in Los Angeles,

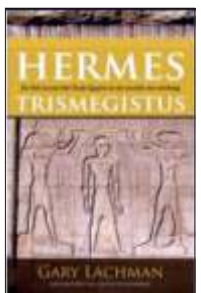
California. De Society kenmerkte zich door een idealistische benadering en was een denktank over menselijke problematiek. Carl Jung leende regelmatig materiaal van Hall die hij onder andere gebruikte voor zijn werk 'Psychology and Alchemy'.

Hall gaat in op de symbolische betekenis van het Vak, zoals dat heet, vanaf de eerst ingewijden tot de hoogste graden. De instructies die gegeven worden in de loges van de Vrijmetselarij nemen een hele nieuwe wending met de toevoeging van deze interessante gids. Er schuilen diepe betekenissen in de Vrijmetselarij en het is daarom zo bijzonder dat een ingewijde als Manly Hall de ziel van de 'ware' Vrijmetselarij heeft kunnen blootleggen, om deze vervolgens met u de lezer te delen.

Eén van de vergissingen die sommige vrijmetselaars maken is om hun organisatie als een soort sociale club te gebruiken, terwijl ze haar diepere spirituele waarheden negeren. Om deze te ontdekken is inspirerend, voor hen die informatie zoeken die voor honderden jaren verborgen is gebleven binnen het Vak.

"Er bestaat geen waarachtigere religie dan een universele kameeraad – en broederschap waarbij slechts de glorie van één God telt – slechts voor hem wordt de karaktertempel gebouwd", zo besluit Hall zijn inleiding.

Dit boek is een aanbeveling voor iedereen die geïnteresseerd is in spirituele en religieuze symboliek, oude wijsheid, leerstellingen, en voor vrijmetselaars, jong en oud.

Gary Lachman: Hermes Trismegistus,
De link tussen het Oude Egypte
en de wereld van vandaag
Ankh-Hermes 2012

Wie was Hermes Trismegistus? Was hij een tijdgenoot van Mozes en een soort voorloper van Jezus? Eeuwenlang stond hij bekend als een van de meest vooraanstaande figuren uit de oudheid. Een figuur van bijna mythische proporties die opdoek in de vierde eeuw v. Chr. in het Egyptische Alexandrië.

In de overlevering van zijn vele werken vinden we echter ook duidelijk Griekse elementen. Thoth, de Egyptische wijsheidsgod, en Hermes, de Griekse bode der goden, vloeiden als het ware ineen in de gestalte van de driewerfgrote Hermes. De teksten die aan hem worden toegeschreven zijn ronduit fascinerend. De schoonheid van de hermetische teksten is zo universeel dat ze ook vandaag nog aanspreken.

De schrijver is er in geslaagd de boeiende achtergronden te schetsen van een nog springlevende traditie. Het boek is, zo zegt Lachman, een verslag van zijn eigen poging om gnosis te begrijpen en het spoor van Hermes Trismegistus en zijn leringen in de westerse geschiedenis te volgen. Een heel verhelderend boek met een groot 'Aha-erlebnis' gehalte. Het heeft me heel wat nachtelijke uurtjes gekost.

John van Schaik, Jacob Slavenburg
Geheimen en onthullingen van de westerse esoterie; Magie, mythen en mystiek
Ankh-Hermes 2012

Een onvermoeibare auteur, Jacob Slavenburg die met zijn reli-thriller 'Het Document' (à la de Da Vinci Code) al de nodige aandacht trok. Samen met co-auteur John van Schaik schreef hij in 2010 al 'Westerse esoterie en oosterse wijsheid'. Elders in deze Reflectie een voorpublicatie van hun nieuw boek 'Bronnen van de westerse esoterie, Magie, mythen en mystiek' dat in

april verschijnt. Hun eind 2012 verschenen boek 'Geheimen en onthullingen van de westerse esoterie' wil handboek zijn van de westerse esoterische stromingen. Het boek bevat een overzicht op handboekniveau van de aard, maar vooral de samenhang tussen de grote religieuze en filosofische stromingen die de mensheid sinds haar ontstaan heeft gekend, met nadruk op de esoterische traditie. Hierbij pleiten zij voor de verbondenheid tussen rede, geloof en vooral gnosis en benadrukken hun aanname dat exoterisch en esoterische uitingen elkaar nodig hebben om niet dogmatisch of zweverig te worden.

Persoonlijk heb ik wat moeite met sensationele titels over onthullingen en geheimen, maar ja, het boek moet worden verkocht. Maar aan het eind bleef ik toch zitten met het gevoel er toch niet zoveel onthuld is, maar dat ligt ook aan mijn journalistieke onhebbelijke drive om alles te weten en onthuld te zien.

Beide auteurs wezen er in een interview op dat er in de wetenschap momenteel een omwenteling gaande is. Tijdens de Verlichting gold het principe 'meten = weten'. Omdat het geestelijke zich niet laat onderwerpen aan de normen van de meetbare materie, werd het gewoon overboord gezet. En vanaf dat moment bestond het niet meer. De esoterie werd min of meer gedwongen om ondergronds te gaan, en kennis die eerst openbaar was, is vanaf toen geheim. De laatste 30 à 40 jaar is daar een grote verandering in gekomen; deze kennis komt weer aan het licht. Boeken zijn heel gemakkelijk verkrijgbaar en het internet staat bol van esoterische informatie. Dat is ook wel eens anders geweest. De wetenschap transformeert nú. Het schrijversduo anticipeert duidelijk op deze ontwikkeling. In hun boek proberen zij een aantal aspecten van de esoterische traditie van onder het stof van de materialistische wetenschapsbeoefening vandaan te halen en zijn daarin zonder meer geslaagd! Dit is ook weer zo'n boek dat beslist geen zware kost is en lekker leest.

Thema's in dit boek zijn: Goden en godinnen; universele mythen; de 'esoterische' Paulus; de mystiek van Hildegard tot Teresa; de Tempeliers; Dante's goddelijke komedie; esoterie in de Gouden Eeuw; Newton als alchemist; de orde van de Golden Dawn en tenslotte goeroes in onze cultuur.

Van belang vind ik, naast de andere boeiende hoofdstukken, daar ook het hoofdstuk 'Guru's veroveren het Westen', waarin enkele goeroes de esoterische revue passeren. Rond 1900 verschijnen er exotische goeroes in Amerika. 'Verlichte' Amerikanen zijn gek op ze en ze beginnen een zegetocht door Westen. En nog altijd is alles wat oosters is hip, maar wat de Amerikanen niet weten is dat deze vreemde oosterlingen zich grondig hebben voorbereid. In hun boek gaan Jacob Slavenburg en auteur John van Schaik in op enkele van die goeroes. Ze passeren o.a. Raja Ram Moham Roy, Ramakishna Gopal Bhandarkar, en Pandita Ramabai, Brahma Samai, en Vivekanda de revue.

Claire Dunne: De weg naar het zelf
Carl Jung en zijn spirituele zoektocht
Altamira 2012

'De weg naar het Zelf' is een volledig geïllustreerde biografie van een van de grootste figuren uit de twintigste eeuw, namelijk C.G. Jung, die ons kennis liet maken met concepten als archetypen, synchroniciteit en het collectief onbewuste. Claire Dunne vertelt het verhaal van Jungs zoektocht naar zichzelf vanaf zijn jeugd, waarin vooral het vinden van een materiële basis centraal stond, tot de vorming van een sterk persoonlijk spiritueel besef in zijn latere leven. Er wordt uitvoerig stilgestaan bij de complexe relatie tussen Jung en zijn mentor Sigmund Freud, de bijzondere rol die zijn student Toni Wolff heeft gespeeld in zijn leven en de onthullende visioenen die hijzelf ervoer na een bijna-doodervaring op latere leeftijd. **(wordt vervolgd op pag 13)**

De Herziening van de Liturgie

Mgr Gert Jan van der Steen

Met Pasen 2013 is de herziene liturgie in werking getreden. Het herzieningsproces heeft lang geduurd, maar nu is het zo ver. In dit artikel worden de achtergronden belicht en worden enkele voorbeelden van wijzigingen getoond.

Waarom was deze liturgieherziening nodig?

Wensen voor een herziening van de liturgie komen voort van uit zowel de kerkgemeenten als vanuit de Clericale Synode (de priesters en diakenen, kortweg de CS genoemd). Die wensen waren de afgelopen jaren heel divers. Sommig taalgebruik leek verouderd, of was onnodig mannelijk. Inhoudelijk had men behoefte aan een meer vrouwelijke of androgyne vorm, met meer affirmatieve (bevestigende i.p.v. vragende) formuleringen. De interpretaties van kerkleden veranderden ook, waardoor behoefte ontstond aan het zorgvuldiger omgaan met begrippen als 'kwaad' en 'zonde'.

De uitgangspunten en overwegingen die als richtlijn zijn gebruikt voor de liturgieherziening werden in het zogenoemde 'Startdocument' opgenomen. (Zie voor het Startdocument het kader bij dit artikel.)

Naast de teksten van de liturgieën is ook gewerkt aan een actualisatie van de lezingen en de collectegebeden. Dit gebeurde, vanuit het gezichtspunt van de kerkleden en bezoekers, meer op de achtergrond. Ook deze lezingen zullen vanaf Pasen gebruikt worden.

Het wijzigen van de liturgie doe je niet zomaar

De liturgie is het meest bindende element tussen leden van de VKK. Een goede uitvoering van de liturgie heeft een grote uitwerking op ons innerlijk en op onze omgeving. Vandaar dat zorgvuldigheid geboden is bij het herzien van de liturgie. Dat geldt in het bijzonder voor het tweede deel van de H. Mis waarin eigenlijk geen inhoudelijke wijzigingen zijn toegestaan.

Naast zorgvuldigheid is een zo groot mogelijke consensus nodig, zodat de herziene liturgie een gemeenschappelijk bezit kan worden en in eendracht kan worden uitgevoerd.

De organisatie van de liturgieherziening

In een wat verder verleden was een herziening van de liturgie vooral een zaak van de bisschoppen, verenigd in de internationale Algemene Bisschoppelijke Synode. Later werden er ook priesters bij betrokken. Er kwam veel voorbereiding bij kijken, maar uiteindelijk kon een herziening in zijn geheel worden afgekeurd, uiteraard tot frustratie van betrokkenen. Ook een reeds herziene liturgie kon door kerkgemeenten worden afgewezen.

Bij de huidige herziening is er voor gekozen om de gehele Nederlandse kerkprovincie er bij te betrekken. Het is een initiatief van onze kerkprovincie. Een dergelijk proces kost uiteraard meer tijd dan wanneer het zich alleen onder priesters en bisschoppen afspeelt.

Organisatorisch werden de volgende kerkorganen bij het proces van herziening betrokken.

De kerkgemeenten. Zij doen verzoeken tot wijziging, krijgen een voorstel voor een herziene liturgie, proberen deze uit in een 'try-out', bespreken onderling de ervaringen en brengen verslag uit.

De Clericale Synode. Ook synodeleden kunnen voorstellen voor wijziging doen. Binnen de CS functioneert de liturgiecommissie die nieuwe versies van de liturgie voorbereidt en voorlegt aan de CS. Deze bespreekt een nieuwe versie en levert commentaar. Dit commentaar is niet altijd eenduidig. Soms wordt een herziene passage het voordeel van de twijfel gegeven en opgenomen in de try-out versie, vooral om te kunnen ervaren hoe de uitwerking van deze passage is bij 'echt gebruik'. Bij voortdurend verschil van inzicht kan er uiteindelijk voor gekozen worden om een passage in twee alternatieve vormen op te nemen waarbij de celebrant de keuze wordt gelaten.

Het Episcopaat (alle bisschoppen samen) heeft een eigen verantwoordelijkheid. Het Episcopaat houdt het overzicht over het gehele proces en weegt de commentaren en ervaringen van alle betrokkenen af. Ook hier wordt naar consensus gezocht. Bij twijfel kan besloten worden om de huidige versie van een passage aan te houden.

De Regionaris is eindverantwoordelijke voor alles wat in de kerkprovincie gebeurt. Hij heeft het laatste woord. Hij delegeert taken en houdt contact over de uitvoering. Hij stelt formeel de liturgie in werking.

De internationale Algemene Bisschoppelijke Synode. Wanneer er bij de herziening van de liturgie sprake is van inhoudelijke wijzigingen dan moet ook deze Synode daar uiteindelijk een oordeel over geven. Het besluit daarvoor ligt bij de Voorzittend Bisschop. Deze wordt door de Regionaris steeds op de hoogte gehouden van de vorderingen van het proces.

Hoe is het proces verlopen?

De eerste versie van de herziene liturgie werd in 2009 in drie kerkgemeenten uitgetoond, gedurende drie zondagen. De liturgiecommissie verwerkte de resultaten. Intussen waren er aanvullende voorstellen, vooral vanuit de CS. Ook deze werden verwerkt en een nieuwe versie werd aangeboden aan de CS. Na de nodige amendementen werd deze versie aangeboden aan de kerkgemeenten voor een try-out. In het begeleidende startdocument (zie apart kader) werd een en ander uitgelegd.

In 2011 werd de try-out uitgevoerd in alle negen kerkgemeenten, gedurende zes zondagen. De bevindingen werden door de liturgiecommissie verwerkt in een volgende versie die weer werd aangeboden aan de CS. Alle leden van de CS hadden meegedaan aan de try-out en leverden ook hun commentaar. Sommigen boden nieuwe voorstellen voor aanpassing aan die voor de nodige discussie zorgden. Uiteindelijk werd een nieuwe versie aangeboden aan de Regionaris ter bespreking in het Episcopaat. Na overleg met de liturgiecommissie heeft het Episcopaat daarna een aantal wijzigingen aangebracht en heeft de Regionaris de definitieve versie vastgesteld.

Ervaringen tijdens het proces van herziening

In sommige kerkgemeenten ontstond na ontvangst van de tekst van de try-out een heftige reactie. Men had geen behoefte aan wijzigingen in de liturgie en voelde de try-out als van buitenaf opgelegd. Sommigen konden zich niet verenigen met een aantal uitgangspunten in het startdocument en vonden dat er sprake was van een eigen interpretatie van de liturgiecommissie. Eventuele experimenten zouden in kerkgemeenten moeten worden uitgevoerd die daaraan behoefte hadden. Ook komt men op zondag voor de H. Mis, en niet voor een experiment. Inhoudelijke experimenten, bijv. t.a.v. het vrouwelijk aspect, zouden gedaan moeten worden in een alternatieve, experimentele versie van de H. Mis, en niet in de bestaande H. Mis.

Toch heeft elke kerkgemeente de try-out uitgevoerd en heeft daarover gerapporteerd.

Na afloop van de try-out waren de meningen verdeeld. Sommigen vonden dat de gevoelswaarde en de zingbaarheid van de liturgie was verminderd. Dit was mede aanleiding voor een nieuwe evaluatie door de CS waardoor nieuwe voorstellen werden gedaan.

Gaandeweg de try-out ontstonden ook meer positieve ervaringen. Men ging zich meer verdiepen in de liturgie en in achterliggende ideeën waardoor ook meer uitwisseling tussen de gemeenteleden ontstond. De waardering voor andere gezichtspunten groeide. Er was sprake van voortschrijdend inzicht en het aandragen van alternatieven. In de CS was steeds sprake van een constructieve en inspirerende sfeer; door het gezamenlijk werken groeide de onderlinge afstemming en ontstonden nieuwe ideeën.

Ook kan worden geconstateerd dat de organisatie van de VKK het proces in al haar ups en downs aan kon, zeker als men bedenkt dat dit de eerste keer was dat het in deze uitgebreide vorm is uitgevoerd.

Tijdens het proces werden deadlines gesteld die een aantal malen moesten opschuiven vanwege de gewenste zorgvuldigheid. Uiteindelijk werd besloten om geen deadlines meer te stellen, mede vanwege de soms beperkte beschikbaarheid van betrokkenen.

Hoe verder met herzieningen van de liturgie

De wijziging van de huidige liturgie is nu definitief. Aanpassingen in de muziek ten behoeve van de zingbaarheid zullen nog wel enige tijd doorgaan.

Niet afgesloten zijn de voorstellen voor aanvullende lezingen en collectegeboden. Besloten is dat dit een doorgaand proces is en dat de eerstaanwezende priester (EA) van een kerkgemeente daarbij een belangrijke rol speelt. Voorstellen kunnen bij haar/hem ingediend worden. De EA bespreekt deze en geeft uiteindelijke voorstellen door aan de Regionaris. De Regionaris zal periodiek voorstellen evalueren en daarbij eventueel de liturgiecommissie inschakelen. Het uiteindelijke resultaat kan dan toegevoegd worden aan de bestaande verzameling lezingen en collectegeboden.

Voor de verdere toekomst is voorzien een alternatieve H. Mis die meer androgyne is. Daarvoor is diepgaand onderzoek nodig alvorens aan een experimentele versie kan worden begonnen.

Het uitproberen van een dergelijke versie zal gebeuren in enkele kerkgemeenten die daar dan voor open staan.

Voorbeelden van herzieningen

Wij geven nu een aantal voorbeelden van herzieningen, verdeeld over de verschillende categorieën. Wijzigingen staan tussen accolades of zijn volledig uitgeschreven.

Modernisering van taalgebruik

In de Lofzang:

“G. .. En zijn gebouwd op {de grondslag -> het fundament} der apostelen en profeten..”

In het Consecratiegebed:

“Wij wensen dit heilig offer te brengen in het bijzonder voor Uw universele Kerk, voor onze koning(in) en allen die in {gezag -> bestuur} onder hem/haar zijn gesteld.”

Vermijden van onnodig mannelijk taalgebruik

Zoals het startdocument aangeeft is ‘De Heer’ vervangen door ‘God’ of ‘Christus’, afhankelijk van de context.

Het volgende voorbeeld komt uit de tekst van het Asperges:

[oud] “P. Moge de Heer mij louteren, opdat ik Zijn dienst waardig zal verrichten. In de kracht van de Heer verdrijf ik alle kwaad van Zijn heilig altaar en koor en uit dit huis, waarin wij Hem aanbidden.” ->

[nieuw] “P. Moge God mij louteren, opdat ik deze dienst waardig zal verrichten. In de kracht van de Allerhoogste verdrijf ik alle onzuiverheid van dit heilig altaar en koor en uit dit huis, waarin wij God aanbidden.”

Hierbij is ‘de Heer’ vervangen door ‘God’, maar dan zou het woord ‘Zijn’ blijven staan. Daarvoor is nu gekozen ‘Zijn’ te vervangen door het woord “deze”.

Ter vermijding van het herhaald gebruik van ‘God’ is als tweede keer ‘de Allerhoogste’ gebruikt, passend in de context.

Dit voorbeeld betreft tegelijkertijd ook het zorgvuldig omgaan met het begrip ‘kwaad’, dit is vervangen door ‘onzuiverheid’.

Een tweede voorbeeld van het vermijden van onnodig mannelijk taalgebruik is in de Akte van Geloof:

“Wij geloven in het Vaderschap Gods, in de broederschap der mensheid; wij weten, dat wij {Hem->God} het beste dienen, door naar ons beste vermogen onze medemensen te dienen.”

Bevestigend taalgebruik

Tijdens de Tweede wieroking:

[oud] “P. Moge ons gebed evenals deze wierook tot U opstijgen O Heer en laat Uw heilige Engelen Uw volk omringen en het de zegen brengen van dit reukoffer. De Heer ontsteke in ons het vuur van Zijn Liefde en de vlam van de eeuwige barmhartigheid.” ->

[nieuw] “P. Ons gebed stijgt met deze wierook tot U op o God. Laat Uw heilige Engelen ons omringen en de zegen brengen van dit reukoffer; ontsteek in ons het vuur van Uw Liefde en de vlam van eeuwige barmhartigheid.”

Meer benadrukken van de persoonlijke werkzaamheid tijdens de H. Mis

Er is geëxperimenteerd met het gebruik van de ik-vorm i.p.v. de wij-vorm, zoals bijvoorbeeld in het Confiteor. De gedachte daarbij was dat het individu in ontwikkeling de groep vooruit is en dat de zelfwerkzaamheid gestimuleerd moet worden.

Anderen echter zien de groep juist als de organische vorm van met elkaar samenwerkende, reeds actieve mensen. Dat zou de stichters van de VKK ook voor ogen gestaan hebben.

Tijdens de try-out ervoeren sommigen het gebruik van de ik-vorm als betuttelend.

De wij-vorm is uiteindelijk gehandhaafd.

Aanpassing aan veranderende interpretaties binnen de VKK

Hierover ontstond veel discussie, juist vanwege verschillen in interpretatie.

Bijvoorbeeld in de Invocatie wilde men naast de benoeming van de Heilige Drieuldigheid ook haar werkzaamheid uitdrukken. Beide alternatieven zijn nu mogelijk:

[variant 1] “P. In de Naam van de Vader en van de ✠ Zoon en van de Heilige Geest.” óf:

[variant 2] “P. In Naam van de Allerhoogste: In de Kracht van de Vader, in de Liefde van de ✠ Zoon en in de Wijsheid van de Heilige Geest.”

Bijvoorbeeld in de Absolutie wordt nu naast de vergeving ook het herstellen van harmonie uitgedrukt. De Absolutie wordt in meerdere van onze liturgieën gebruikt, bijvoorbeeld ook in de Genezingsdienst (die nu ‘Sacrament van Heling’ genoemd gaat worden).

De oude tekst van de Absolutie luidt:

“God de Vader, God de + Zoon en God de Heilige Geest zegene, beware en heilige u; de Heer zie in Zijn liefde op u neer en zij u genadig: de Heer geve u ✠ absolutie van al uw zonden en schenke u de genade en de troost van de Heilige Geest.”

In de herziene liturgie zijn nu drie varianten mogelijk. De mogelijkheid bestaat dat een variant door de celebrant wordt gekozen naar gelang de situatie. Een kerkgemeente kan zich ook uitspreken voor het gebruik van een bepaalde variant.

[Variant 1]. Hierbij wordt de gehele tekst uitgesproken:

“God de Vader, God de + Zoon en God de Heilige Geest zegene, beware en heilige u; Christus schenke u Gods Liefde en Genade en geve u ✠ absolutie van uw zonden. Christus herstelle in u de volheid van Gods harmonie en geve u de vertroosting van Gods Heilige Geest.”

Mensen kunnen zich bewust worden dat zij in woord, daad of gedachte ingegaan zijn tegen de wil van God; dit drukt op hun geweten. In het Confiteor zeggen zij bewust dat zij spijt/berouw hebben van die daad, die hier als zonde wordt benoemd. In de Absolutie geeft God antwoord, van God tot mens. Daardoor wordt de afscheiding opgeheven. Door die daad kan de liefde van God weer doorstromen naar de berouwvolle mens en kan de harmonie worden hersteld. Die bevrijdende handeling van God wordt hier expliciet genoemd.

[Variant 2:] “God de Vader, God de + Zoon en God de Heilige Geest zegene, beware en heilige u; Christus schenke u Gods Liefde en Genade en geve u ✠ absolutie. Christus herstelle in u de volheid van Gods harmonie en geve u de vertroosting van Gods Heilige Geest.”

Hier wordt ‘van uw zonden’ weggelaten. Het kerkelijke woord ‘absolutie’ betekent letterlijk al: ‘vergeving van zonden’. De weglating komt tegemoet aan hen die vanuit hun verleden negatieve gevoelens hebben bij het woord ‘zonde’.

[Variant 3:] “God de Vader, God de + Zoon en God de Heilige Geest zegene, beware en heilige u; Christus schenke u Gods Liefde en Genade. Christus ✠ herstelle in u de volheid van Gods harmonie en geve u de vertroosting van Gods Heilige Geest.”

Hier wordt “geve u absolutie van uw zonden” in zijn geheel weggelaten. Sommigen zijn zich niet bewust dat zij in woord, daad of gedachte gezondigd hebben, maar zij zijn zich wel bewust dat zij de neiging daartoe hebben; zij voelen een afgescheidenheid van God en zijn zich bewust dat dat ook bij anderen het geval is. Het tekstdeel “Christus herstelle in u de volheid van Gods harmonie” is dan ten volle van toepassing.

Het weglaten komt overeen met een ruimere interpretatie van het woord ‘absolutie’. De etymologie daarvan is complex; zo heeft het eerdere Latijnse woord ‘absolutio’ de betekenis van vrijpraak of volledigheid en het woord ‘absolveren’ de betekenis van bevrijden of kwijtschelden. Het kerkelijk gebruik van ‘absolutie’ heeft de betekenis versmald tot ‘vergeving van zonden’. Een ruimere interpretatie van het geven van absolutie komt dus neer op vrij maken of heel maken. Dit wordt uitgedrukt in “herstelle in u de volheid van Gods harmonie”. Door dat herstel kunnen wij ook zelf meewerken aan het ‘absolveren’ van de wereld.

Het Onze Vader

Velen, binnen en buiten de VKK, hebben moeite met het vers “... en leidt ons niet in verzoeking”. Binnen de VKK wordt benadrukt dat de mens een eigen verantwoordelijkheid heeft en daarbij de hulp van God vraagt. De stichter bisschoppen van de VKK prefereerden daarom een andere formulering van het vers. Wedgwood zocht naar een formulering zoals die voorkwam bij sommige Anglicaanse denominaties van zijn tijd. Leadbeater vond dat het Onze Vader niet in de H. Mis past. In het belang van de oecumene nam hij het Onze Vader echter facultatief op, volgens de favoriete Bijbelvertaling. De H. Mis in de Korte Vorm is overigens geheel van de hand van Leadbeater.

Het Onze Vader kent vele verschijningsvormen en uitlegingen. Ter verheldering van onze herziene tekst volgen hier twee gedachten. Rabbijn Aron Mendes Chumaceiro merkt op dat bijna alle verzen van het Onze Vader in het Oude Testament voorkomen. Het vers “... en leidt ons niet in verzoeking” echter niet. Chumaceiro vindt dat vanzelfsprekend, want “het denkbeeld, dat God een mens in verzoeking brengt, druist tegen de volmaakte rechtvaardigheid en liefde van God in.”

Johannes Greber kreeg, naar eigen zeggen, door engelen aanpassingen gedicteerd op de synoptische evangeliën. De betreffende passage van het Onze Vader luidt bij hem: “En laat onze hand niet los, opdat wij niet ten offer vallen aan de verleiding; maar bevrijd ons van het kwade.”

Uiteindelijk zijn voor onze herziene liturgie de volgende bewoordingen gekozen:

[oud] “... En leidt ons niet in verzoeking, maar verlos ons van het boze. Want Uw is het Koninkrijk...” ->

[nieuw] “... En leidt ons bij verzoeking en het omgaan met het kwaad. Want van U is het Koninkrijk...”

Verder lezen

Als u meer wilt lezen dan kunt u terecht op www.vkk.nl. U moet dan inloggen als kerklid (de gegevens zijn bekend bij de secretaris van de kerkgemeente of bij de EA). U ziet dan naast elkaar staan de teksten van de huidige en van de herziene liturgie. Tevens kunt u een link openen naar de Engelstalige LCIS paper 4, dat gaat over de geschiedenis van de liturgie in het algemeen en over de VKK liturgieën in het bijzonder. (De LCIS papers behoren tot het internationale opleidingsmateriaal van onze kerk.)

Dank

Het episcopaat dankt alle betrokkenen bij de liturgieherziening voor hun bijdragen, voor hun doorzettingsvermogen en voor hun geduld. Dit geldt in het bijzonder voor de liturgiecommissie die onvermoeibaar vele versies van de herziene liturgie heeft voorbereid, geproduceerd en begeleid.

Startdocument liturgieherziening VKK 2010

Er is behoefte aan motivatie en onderbouwing van de gewenste veranderingen en aanvullingen om op die wijze verantwoording naar ons zelf (liturgiecommissie), de Synode en het Episcopaat af te kunnen leggen. Van daar dit startdocument. Het gaat om aanpassingen aan het bewustzijn van de VKK in Nederland op dit moment.

A — In 2009 is een Try-out gemaakt voor de Korte Vorm van de Mis, de Bezinning op de Wijsheid, de Maria meditatie, de bijzondere gradualen, de priefaties. De evaluatie (reacties uit drie KG'n) van deze Try-out is afgerond. Recent (2010) is aan de inhoud van deze Try-out de herziening van de Genezingsdienst toegevoegd.

Als ingang voor de herziening zijn de volgende punten gebruikt:

1. Het hertalen en moderniseren van het taalgebruik.
2. Er is onderscheid gemaakt tussen Jezus en Christus.
3. De onduidelijkheid tussen Maria en de Moeder van de wereld is opgeheven.
4. Onduidelijke en slechte vertalingen uit het Engels zijn opgeheven.
5. Het patriarchale karakter van de diensten is verminderd en het vrouwelijke bevorderd.
6. Daar waar met de Heer, God wordt bedoeld is dit vervangen door alleen God of Allerhoogste. Daar waar met Heer, Christus wordt bedoeld is dit vervangen door Christus en is het woord Here/Heer vervallen. Op alle plaatsen waar de Heer nu nog genoemd wordt, is Christus bedoeld.
7. Op enkele plaatsen is de aanduiding O voor Heer of God weggelaten.
8. Onjuist verwoorde teksten uit de Bijbel zijn beter verwoord.
9. In de liturgie wordt op meerdere plaatsen de Vader gezien als een van de personen van de H. Drie-eenheid. Soms wordt met de Vader de oorsprong van alles bedoeld; het Eeuwige, dat wat was voor alles tot aanzijn kwam. Als het laatste bedoeld wordt is dit vervangen door God.
10. De tekst die over God gaat moet de ruimte bieden om de volheid (pleroma) uit te drukken.
11. Er worden teksten gebruikt die de inhoud zodanig versluieren dat de inhoud niet of moeilijk begrijpbaar is. Daar waar mogelijk is de tekst aangepast.
12. De gedachte dat het leven een continuïteit is en dat de mens vaker dan een keer op aarde aanwezig is strookt niet met het consecratiegebed waar gebeden wordt voor overledenen. (U altijd lovende in ...). Dit is aangepast.

B — Invoering herziene collectegebeden, correcties alternatieve lezingen en vervanging standaard epistels en evangeliën op basis van de NBV.

- a. De collectegebeden zijn in 2008 herzien en in gebruik genomen. Er zal m.b.t. deze collectegebeden een officiële

schriftelijke ingebruikname vanuit de huidige regionaris volgen.

- b. Er volgen nog correcties op de alternatieve lezingen. De tweede lezingen zullen dan meer dan nu teksten van Jezus bevatten. Invoering van de herziening is gepland met Pasen 2011.
- c. De vervanging van de standaard epistels en evangeliën op basis van de NBV is gestart in 2006 en wordt nu (2010) verder afgerond. Er zullen enkele correcties worden doorgevoerd omdat niet alle woorden uit deze NBV geschikt worden bevonden. Ingebruikname van deze lezingen is ook gepland met Pasen 2011.
- d. Er wordt voorgesteld om de tweede Try-out in alle negen kerkgemeenten van de VKK in Nederland te houden. Bovendien wordt voorgesteld om de tweede Try-out periode deze keer zes weken te laten duren. De daaruit voortvloeiende reacties worden door de liturgiecommissie beoordeeld en indien gewenst verwerkt.
- e. Het resultaat van de tweede Try-out wordt voorgelegd aan de Regionaris, waarna invoering van de herzieningen officieel wordt.

C — De liturgiecommissie heeft in 2004 de opdracht gekregen de hele liturgie te herzien. Zij is om praktische redenen gestart met een beperkt deel. [Herziening van alle collectegebeden en deel A]. Daarna zijn alternatieve lezingen geselecteerd en samengesteld op basis van de NH Geschriften en het Grote Boek der Apokriefen. De invoering daarvan heeft officieel plaats gevonden op 2 april 2010.

Omdat het de bedoeling is de volledige liturgie te herzien volgen nu een aantal punten die bij het verdere werk meegenomen zouden kunnen worden.

1. Het invoeren van de alternatieve lezingen gebaseerd op de NH Geschriften heeft tot gevolg dat op een aantal punten andere zienswijzen ontstaan. Die andere zienswijzen kunnen nu of later worden meegenomen bij een verdergaande liturgieherziening. Een aantal van die punten wordt hier genoemd.
2. Het persoonsgebonden karakter van de H. Drie-eenheid kan verlaten worden, waardoor ieder de vrijheid wordt geboden zelf in te vullen hoe de Drie-eenheid wordt gezien.
3. De opvatting dat de Heilige Geest als een persoon van de H. Drie-eenheid wordt gezien i.p.v. Gods Bewustzijn en daarmee de Geest Gods.
4. God hoeft de door ons gemaakte fouten niet te vergeven. Wij zijn door God zodanig geschapen dat wij fouten kunnen maken om daarvan te leren. Vergeving door God is daarom niet op zijn plaats. Zie hiervoor ook de Wetenschap der Sacramenten.
5. Het benadrukken van de onvolmaaktheid van de mens dient verlaten te worden.
6. De opvatting dat God aanbidding van ons verlangt i.p.v. dat wij God uit dankbaarheid aanbidden en eren.

D — Los van het bovenstaande zoekt de alternatieve liturgiecommissie onder leiding van pr. Frank Kouwe naar een andere vorm van eredienst.

De liturgiecommissie: pr. Wies Kuiper, pr. Chris de Moraaz, pr. Ronald Engelse en pr. Theo Mensink - 15 september 2010

* * *

Spiritualiteit

Marjolein Jansen

Samen met mijn vader verwonderde ik me als kind al over moeder aarde. Hij toonde mij de schoonheid van het opgerolde blad van een varen, ik zag de perfectie van elke bloem, hoe de nerven van een paddenstoel zich vormen onder de hoed, de symmetrie, de volmaaktheid. Zag hoe de seizoenen veranderen, hoe zij mee verandert, hoe ze afsterft, uitgroeit, vervormt, uitdijt en zichzelf vernieuwt in een continu proces.

Ook de cycli van de maan en van de oneindig vele sterren en van de zon die alles van energie voorziet, zij schenken me de dag en de nacht, zijn om mij heen zolang ik me kan heugen. In de natuur vind ik antwoorden, zie ik wetmatigheden, zoals water dat altijd naar beneden wil stromen om zich te verbinden met die onmetelijke zee, van daaruit verdampft en weer druppels vormt, weer die oneindige cyclus, gestuurd door de zon, de wind, de dag en de nacht. Ik zie hoe moeder aarde met haar energie omgaat, hoe ze ontploffen kan in haar groei en bloei en terug kan gaan naar binnen in de wintertijd.

Hoe zij vervormt, hoe haar korst zich openbreekt, om de hitte van haar binnenste aan ons te tonen en de kracht van haar innerlijke kracht over ons uit te spuwen. Uit die verzengende hitte ontstaan de mooiste landschappen met een vruchtbaarheid als nooit eerder.

Ik ben een onderdeel van die perfecte eenheid en zie zo boven, zo beneden. In mij zit de zon, mijn licht in de vorm van mijn ziel, mijn kern, mijn bewustzijn. De liefde, die zich uit in het zien van die perfectie, het genieten en het willen koesteren door haar vooral te laten 'Zijn'.

De wind die voor mij gelijk staat met de energie tussen twee mensen of binnen een groep; de onzichtbare lijnen die ons met elkaar verbinden, uit elkaar blazen, aantrekken en afstoten. De nacht en de maan, zij zijn als mijn schaduwzijden, gevoeligheden en als de lessen die mij worden aangereikt in dit leven. Mijn vuur dat, als mijn bescherming openbreekt, mijn verzengende lava toont waaruit vervolgens weer vruchtbare ruimte kan ontstaan.

Ik ben deel van dit geheel, deze perfectie, ik hoef niets te zijn, ik ben al. Met alles wat er in mij zit, met iedereen om mij heen, met alles. □

Marjolein Jansen (1967) heeft Amsterdamse wortels. Marjolein heeft als opgroeiende puber nooit geweten wat ze wilde worden en heeft diverse studies gevolgd waaronder TEHATEX (lerarenopleiding Tekenen/Handvaardigheid/Textiel) waarbij haar interesse uitging naar kunstgeschiedenis en onderwijskunde in het bijzonder. De lijnen tussen kunstvormen door de eeuwen heen gekoppeld aan onze sociale en economische ontwikkeling heeft haar interesse. Vanuit die interesse is zij zich gaan verdiepen in spiritualiteit, psychologie en haar eigen processen. In 2010 is zij een studie coaching gaan

volgen en is ze nog zoekende in welke vorm ze dat wil gaan manifesteren. Ze beleeft veel plezier aan het delen van deze kennis met anderen, hetgeen zij ervaart als verdieping. Aat-Lambèrt ontdekte haar sluimerende schrijverstalent via Facebook en de chatcontacten die daarop volgden.

Een lied voor Pasen, voor de Lente
van Evalidja van Woerekom

Nieuw

'n Nieuwe Dag breekt aan,
Ben je klaar om op te staan,
In vreugde dansen
Nieuwe kansen –
Ben je klaar ?

Ochtendgloren
Wordt geboren
Heb je zin,
'n nieuw begin –
Ben je klaar ?

'n Nieuwe morgen
Zonder zorgen,
Nu maar spelen
Met andere delen –
Ben je klaar ?

Nieuwe tijden
Om je te bevrijden
Van oude boeien
En te groeien –
Ben je klaar ?

Nieuwe wegen
Wat een zegen.
Niet meer hebben
Maar wel scheppen.
Ben jij klaar ??

Nieuwe ontmoetingen
En begroetingen.
Zoveel mensen,
Wat zouden zij wensen ?

Nieuwe krachten
Die ons wachten :
't Goddelijke te openbaren
Licht te ervaren -
Zijn wij klaar ?

Overgenomen met toestemming van de uitgever

Reïncarnatie en Christendom – deel 1

Jacob Slavenburg en John van Schaik, uit 'Bronnen van de westerse esoterie – Magie, mythen en mystiek'

Christendom en reïncarnatie – dat verdraagt zich niet tot elkaar. Maar hoe zat het dan met de katharen? Dat waren toch ook christenen. En het nestoriaanse en manicheese christendom? Die leren juist weer wel dat Christus en karma/reïncarnatie kunnen samen gaan. Christus als de verlosser van het karma.

Definitie reïncarnatie en zielsverhuizing

Reïncarnatie of zielsverhuizing? Waar hebben we het eigenlijk over? Want reïncarnatie is niet hetzelfde als zielsverhuizing. Het Latijnse *re-in-carne* betekent 'weer in het vlees komen'. In het Grieks is dat *metempsychosis*, wat het best kan worden vertaald als 'veranderen in het vlees'. Maar wat er dan verandert in het vlees vertelt dit begrip niet. Zo is het ook met de term 'zielsverhuizing': de ziel verhuist, maar waarin dat plaats vindt legt het begrip niet uit. Zielsverhuizing is in het Grieks *metempsychosis* (meta-en-psukhç) – veranderen in de ziel. De betekenis van deze twee begrippen zegt echter niet of die incarnatie herhaaldelijk gebeurt of eenmalig is. In het geval dat het eenmalig is noemen we dat 'pre-existentie'. Dat is dat de ziel reeds bestaat voor de geboorte en bij de geboorte incarneert in het lichaam. Daaraan verwant is 'animisme'. Onder animisme verstaan we de opvatting dat dieren, bomen, planten en gesteenten bezielde zijn door een (boze) geest, de geest van een overledene of door bijvoorbeeld een boomgeest of een elementairwezen. Vervolgens is er nóg een verwante voorstelling die wordt samengevat met het begrip *palingenese*. Palingenese is de (Griekse) idee dat de gehele kosmos herhaaldelijk sterft en wordt wedergeboren. In iedere nieuwe kosmos reïncarneert ieder mens weer als zichzelf.

Het is dus zaak goed af te bakenen waar we het in dit hoofdstuk over hebben. Over het algemeen worden de volgende begrippen gebruikt met de volgende betekennissen:

Metempsychosis, zielsverhuizing, transmigratie en *Seelenwanderung*. Daar wordt onder verstaan dat dezelfde ziel herhaaldelijk incarneert in een lichaam, hetzij van een mens, hetzij van een dier, hetzij van een plant. Dat wordt onder meer geleerd door Pythagoras (572-ca.500) en Plato (ca.427-347).

Metempsychosis is hetzelfde als reïncarnatie of wederbe-lichaming of *Wiederverkörperung*. Dat is letterlijk het hernieuwd aannemen van een menselijk vleeslichaam. Daartoe spreken zich onder meer de neo-platonici Iamblichus (ca.250-ca.330) en Phophyrus (ca.234-305) uit.

Pre-existentie is de incarnatie van een ziel in een lichaam, zonder de toevoeging dat dit herhaaldelijk is. De pre-existente zielt daalt bij de geboorte in in een menselijk vleeslichaam.

Palingenese is de opvatting dat de ziel in iedere schepingseon een lichaam aanneemt. Op deze manier wordt *palingenesis* becommentarieerd door Augustinus die in zijn *De civitate Dei* de Romein Marcus Varro aanhaalt. Varro zegt: 'Bepaalde astrologen hebben beweerd dat er bij de mensen een wedergeboorte bestaat, die door de Grieken palingenese wordt genoemd. Daardoor zou volgens hen in 440 jaar bewerkstel-

ligd worden, dat hetzelfde lichaam en dezelfde ziel, die eens in de mens verbonden zijn geweest, opnieuw met elkaar in verbinding treden. Varro en Augustinus gebruiken het latijnse *renascere* om 'wedergeboorte' te beschrijven. Strikt genomen betekent palingenese alleen 'nieuwe geboorte' en 'regeneratie', zonder nadere specificaties over wat er nieuw wordt geboren. In de betekenis van de wederkeer van alle dingen in iedere eon komen we palingenese tegen in de Griekse stoa.

Animisme betekent dat geesten bezit nemen van een lichaam – het lichaam is dan 'bezielde'. Die 'geesten' kunnen goden zijn, engelen of demonen, maar ook overleden menselijke – slechte – zielen. Veelvuldig kom je deze opvatting tegen in bijvoorbeeld de Metamorfoses van de Romeinse dichter Ovidius (43 c.Chr. - 17 na. Chr.) en dan ook nog in drie varianten: (1) mensen worden door goden veranderd in dieren; boeren veranderen in kikkers etc. (2) Het jongetje Perdix wordt door Daedalus van Athene's burcht geduwd, maar Athene vangt de jongen op in zijn val en maakt hem tot een snatervogel. In die andere gedaanten 'leeft men dan voort'. (3) En ten slotte verandert de gestorven Ceyx, de man van Alcyone, in een ijsvogel samen met Alcyone die zich uit verdriet tegen een golfbreker stort. Ovidius refereert trouwens in zijn *Metamorfoses* aan de leer van Pythagoras inzake de metempsychosis: 'Alles verandert, niets vergaat. De ziel doolt rond, verhuizend van hier naar daar, van daar naar hier; bewoont welk lichaam dat zij maar wil, gaat van een dierenlijf over in dat van mensen, van ons weer in een dier en nooit zal zij ten gronde gaan'. Het is daarom dat men dieren niet moet doden en dat men vegetarisch moet eten. Animisme en metempsychosis liggen dus dicht bij elkaar. De *Metamorfoses* van Ovidius is in de Middeleeuwen zeer populair.

Voor ons onderwerp zijn alleen reïncarnatie in de betekenis van metempsychosis (opnieuw in het vlees) en metempsychosis (zielsverhuizing) van belang. In het hindoeïsme kent men vooral metempsychosis: 'Zielen' van mensen kunnen ook incarneren in paarden en wormen. De theosofen hebben de idee van reïncarnatie aan het hindoeïsme ontleend, maar hebben er wel een andere draai aan gegeven. In het Westen geeft men sindsdien de voorkeur aan reïncarnatie in de betekenis van de metempsychosis. Het begrip reïncarnatie wordt pas aan het eind van de negentiende eeuw gebruikt in theosofische kringen. Op grond van het bovenstaande kunnen we nu tot een strenge definitie komen van het begrip 'reïncarnatie': **Reïncarnatie is het herhaaldelijk incarneren van de menselijke ziel of geest in een menselijk vleeslichaam in deze aarde-eon.**

Met deze betekenis volgen we de betekenis die door Lessing wordt gegeven in zijn *Die Erziehung des Menschengeschlechts* uit 1780. Rudolf Steiner (1861-1925) zegt dat met Lessing een nieuw bewustzijn ontstaat in het Westen inzake *wiederverkörperung*. Steiner behandelt in zijn werken deze vorm van reïncarnatie dan ook zeer uitvoerig. Maar dat niet alleen: hij behandelt reïncarnatie in samenhang met 'karma'. Dat heeft hij van de theosofen en die hebben het uit het hindoe-

ïsme. Deze combinatie is rond 1900 nieuw in het Europa. Europa heeft altijd wel geweten van reïncarnatie, maar niet in de combinatie met karma.

The proof of the pudding: Origenes

Tijdens het vijfde oecumenische concilie van Constantinopel in 553 na Christus verwerpen de aanwezige bisschoppen in een adem zowel de pre-existentie van de ziel als de reïncarnatie. Althans dat wordt vaak gezegd. Maar is het ook zo? De eerste zin van het anathema luidt:

Wanneer iemand de verzonnen pre-existentie van de zielen verkondigt en de daaruit volgende belachelijke idee van de herschepping – zo is hij in de ban.

In dit anathema worden twee opvattingen van de Alexandrijnse kerkvader Origenes (184-254) veroordeeld: de pre-existentie en de 'herscheping'. Maar met 'herscheping' wordt echter niet reïncarnatie bedoeld maar de opvatting van de *apokatastasis*, dat is dat alle zielen aan het einde der tijden zullen worden gered. Opvallend is dat het concilie wel de pre-existentie veroordeelt, maar we vinden in de anathema's niets over de reïncarnatieleer van Origenes. De vraag is dan: leerde Origenes dat wel? Dat de (katholieke) kerk de reïncarnatie verwerpt is natuurlijk evident: 'Er is geen reïncarnatie na de dood' stelt de Katholieke Katechismus eenvoudig'. Maar hoe zit het nu met Origenes? Leert hij nu wel of niet de reïncarnatie? De antwoorden verschillen zeer. Sommigen zijn van mening dat Origenes beweert dat reïncarnatie vreemd is aan de kerk. Anderen beweren stellig dat Origenes in metempsychosis gelooft. Dergelijke radicaal verschillende conclusies komen voort uit een onduidelijk gebruik van de begrippen. Een tussenpositie wordt ingenomen door Heimann die beweert dat Origenes wél de metempsychosis (van de Grieken) afwijst, maar niet de metempsychosis. De metempsychosis – dus de zielsverhuizing in een willekeurig lichaam – acht Origenes niet christelijk, terwijl hij de metempsychosis – het incarneren in een menselijk lichaam – wel christelijk vindt. Feit is dat Origenes zich ondubbelzinnig uitspreekt tegen de leer van de reïncarnatie zoals Plato en Pythagoras leerden. De metempsychosis dus volgens onze definitie. Origenes schrijft:

We geloven niet dat zielen van het ene lichaam passeren naar een ander lichaam en dat ze zo laag kunnen afdalen in het lichaam van een dier.

In zijn commentaar op het Johannes-Evangelie wijdt Origenes een heel hoofdstuk aan de opvatting van degenen die in reïncarnatie geloven. Hij behandelt de uitspraak van Jezus dat Johannes de Doper de wedergekomen profeet Elia is (Matt. 11:14), waarvan kennelijk in zijn tijd al wordt gedacht dat het verwijst naar de leer van de reïncarnatie. Dat is niet het geval volgens Origenes. Met deze passage wordt bedoeld dat de geest van Elia op Johannes de Doper rust. In zijn Mattheuscommentaar is Origenes ondubbelzinnig. Daar zegt hij:

Het lijkt mij niet dat op deze plaats wordt gesproken over de ziel van Elia, tenzij ik in het dogma van de transmigratie val, die vreemd is aan de kerk van God en niet overgeleverd is door de apostelen, noch ergens in de Schrift.

Origenes duidelijk: de leer van de transmigratie – metempsychosis – wijst hij af. De metempsychosis echter wijst hij niet af. Daarvoor getuige bijvoorbeeld *Peri Archon* IV 4,8:

Stel dat iemand kan aantonen dat de niet-lichamelijke, rationele natuur, wanneer ze zich ontdaan heeft van het lichaam, op eigen kracht verder leeft en als ze bekleed is met het

*lichaam, er slechter aan toe is, en beter als ze het lichaam aflegt. *Dan kan de lichamelijke natuur toch niet oorspronkelijk zijn, maar moet ze wel met tussenpozen ontstaan vanwege bepaalde voorvallen die rationele wezens overkomen, die dan behoefte hebben aan lichamen; maar wanneer er sprake is van volledig herstel, moeten die lichamen wel weer verdwijnen in het niet-zijn. Zo moet het dan voortdurend gaan.*

Er zijn verschillende versies van deze passage. Vanaf * bestaat alleen in de Griekse versie bij Justinianus. Meestal wordt de Latijnse versie van Rufinus gebruikt – daarin komt de passage vanaf * niet voor. Het is juist het Griekse stukje tekst dat lijkt te spreken over metempsychosis.

Augustinus

Rond 400 na Christus verdwijnt de reïncarnatieleer in Europa. Dat zal mede onder invloed van kerkvader Augustinus zijn geweest die in zijn *De Civitate Dei* (De Stad Gods) de reïncarnatieleer van Plato en Plotinus (metempsychosis) en Phorpyrius (metempsychosis) verwerpt. Volgens Augustinus hebben de profeten het niet geleerd, de Heiland zelf niet, het evangelie niet en de apostelen niet. En dus is het veel gepaster om:

... te geloven dat de zielen eenmaal terugkeren naar hun eigen lichamen, in plaats van vele malen naar telkens andere.

'Eenmaal' slaat op het einde der tijden wanneer alle lichamen zullen opstaan. Het woord van Augustinus is wet en dus verdwijnt reïncarnatie in het westerse christendom.

Thomas van Aquino

Thomas van Aquino (1210-1274) koppelt de leer van Origenes inzake de pre-existentie van de ziel en de reïncarnatie aan de katharen. Hoofdstuk 83 in zijn *Contra Gentiles* is een keytext voor wat betreft zijn eigen leer dat de ziel níet pre-existent is en pas ontstaat wanneer er een lichaam ontstaat. Om dat aan te tonen weerlegt Thomas onder meer de opvatting van Origenes inzake de pre-existentie van de ziel. In paragraaf 83.7 verbindt hij daar de transmigratie aan, de metempsychosis van Plato. En in een adem door zegt hij dat de katharen – hij noemt ze manicheeërs – ook in de pre-existentie en de transmigratie geloven:

Aan de andere kant nemen sommigen die het katholieke geloof belijden een middenpositie in. Immers, omdat het katholieke geloof leert dat niets eeuwig is behalve God, houden deze personen vol dat de menselijke zielen niet eeuwig zijn, maar dat ze geschapen zijn tegelijk met – of eigenlijk voor – de zichtbare wereld, maar dan toch opnieuw aan lichamen zijn gebonden. Van deze christenen was Origenes de eerste vertegenwoordiger van deze theorie en velen volgden hem snel. Deze theorie bestaat inderdaad nog steeds onder de ketters, bijvoorbeeld bij de manicheeërs, die – met Plato – de eeuwigheid en de transmigratie van zielen verkondigen.

Thomas heeft het in dit citaat over metempsychosis, gezien de verwijzing naar Plato. Maar precies die vorm van reïncarnatie wijst Origenes af, hebben we hiervoor gezien. Het verweer van Thomas tegen de pre-existentie van Origenes wordt in uitgebreide scholastische argumenten weerlegt, maar aan de reïncarnatie wijdt Thomas nauwelijks woorden. Hij zegt eenvoudigweg dat dat niet waar is.

Conclusie

De conclusie is duidelijk: het traditionele kerkelijke christendom is onverenigbaar met de leer van de reïncarnatie. Op

grond van het bovenstaande kunnen we deze conclusie gevoelig trekken. Maar tegelijk is het ook niet waar! Immers er zijn christelijke groeperingen en bewegingen geweest waarin christendom en reïncarnatie wel degelijk samen konden gaan. Dat is het geval geweest bij de christelijke kerken die zich langs de zijderoute hebben verspreid zoals de manicheese kerk en de nestoriaanse kerk (zie verder). En zoals bij de katharen in (vooral) Zuid-Frankrijk. Ook de kathaarse christenen leerden de reïncarnatie. Of ... !?

Katharen en reïncarnatie

Volgens Thomas Aquino leren de katharen in zijn tijd de reïncarnatie. Dat is alvast opmerkelijk, waar – zoals we hiervoor zagen – de reïncarnatieleer in algemene zin niet samen gaat met het christendom. Toch zijn de katharen christenen. Hoe komen zij aan hun reïncarnatieleer? De katharen zijn gnostieke christenen, verwant aan de oude gnostieke christenen van de Nag Hammadi-geschriften. De opbouw en inhoud van één van de kathaarse geschriften, de *Interrogatio Iohanni*, is zeer gelijkend op het gnostieke *Apocryphon Ionanni*. De typische kenmerken van de kathaarse leer, namelijk dualisme en docetisme, zijn dezelfde als die van de laat-antieke gnostieke christenen. Het ligt dan ook voor de hand te veronderstellen dat de katharen ook hun reïncarnatieleer – op de een of andere manier – ontleend hebben aan de oude gnostieke christenen.

Want dat de oude gnostisch georiënteerde christenen, zoals de gnostieken van de Nag Hammadi-geschriften de reïncarnatie leren; zoveel lijkt wel zeker te zijn. Het is dus opvallend dat in de Middeleeuwen de katharen de reïncarnatie leren. Dat de katharen de reïncarnatie leren wordt tegenwoordig door vriend en vijand als feit beschouwd. Wetenschappelijke publicaties en publicaties over de katharen uit 'alternatieve' hoek, zijn hierin eensgezind. En toch zijn hier ernstige vragen bij te stellen. We vinden namelijk in de beperkte hoeveelheid geschriften van de katharen zelf nergens een opmerking over reïncarnatie of zielsverhuizing! De opvatting dat de katharen in reïncarnatie geloven, komt uitsluitend voor in geschriften van de tegenstanders van de katharen en in de inquisitieverslagen.

Noot van de redactie

Al ervaren wij dit hoofdstuk als prettig leesbaar, klein van omvang is het niet. Vanwege deze reden is het gehele notenapparaat niet overgenomen. Dit vind u natuurlijk wel terug in het boek zelf. Vanwege de omvang hoofdstuk 'Reïncarnatie en christendom' zal het tweede deel in het volgende nummer van Reflectie worden gepubliceerd, met daarin de onderwerpen: 'de bronnen van de tegenstanders', 'de inquisitieverslagen' en reïncarnatie in de Kerk van het Oosten'.

* * *
*

Boekinfo - vervolg van pagina 5

Commentaar van Claire Dunne wordt afgezet tegen Jungs eigen woorden en die van zijn naasten; de illustraties bevatten foto's van Jung, en kunstbeelden die zijn werk illustreren. De persoon Jung komt in deze biografie tevoorschijn als een genezer, wiens gaven aan het licht kwamen toen de wonden in zijn eigen ziel eenmaal waren geheeld. 'De weg naar het Zelf' is een essentieel boek voor iedereen die geïnteresseerd is in psychologie, spiritualiteit en persoonlijke ontwikkeling.

De Zwitserse psycholoog Carl Jung had daar weet van, was eerlijk naar zichzelf en was zich bewust van zijn donkere kant. Een man die op zijn veertigste naar eigen zeggen 'eer, macht, rijkdom, kennis en elk menselijk geluk verworven had', maar op de een of andere manier tegelijkertijd zijn ziel was kwijtgeraakt. "*Meine Seele, Meine Seele, wo bist du?*" "Mijn ziel, mijn ziel, waar ben je?"

Dat gevoel heb ik ook wel eens, dat ik mijn ziel kwijt ben, ofwel dat ik er even geen contact mee heb. Of het even verdrongen is door mijn schaduw. Het is goed daar niet voor op de loop te gaan en het een plek te geven. Jung confronteerde zichzelf met datgene wat hij het minst onder ogen wilde zien gesymboliseerd door woestijn, hel, moord en nog meer tot 'niet menselijks me nog vreemd is'. Tegengestelden, zo beseft hij, zijn broers: "Het andere zit ook in je."

"Onze schaduw is de persoon, die we liever niet willen zijn," zegt hij over het verborgen fenomeen, dat deel uit maakt van onszelf en dat onze ik-persoonlijkheid beïnvloedt, zo niet verstoort. De schaduw wordt namelijk gevormd door duistere karaktertrekken dan wel minderwaardigheden, die de mens graag wil verbergen of onderdrukken. De schaduw vormt daarom een probleem, ze leidt immers tot conflicten tussen wie we zijn en wie we willen zijn. Het is dan ook beter om je bewust te worden van je schaduw en deze duistere aspecten van je eigen persoonlijkheid te aanvaarden. Dat is het begin van zelfkennis.

Hans van der Kroft (red.): Waarheid is het leven zelf Kennismaken met Krishnamurti, Boek + DVD Synthese 2012

Een eerste kennismaking met denken en van Jiddu Krishnamurti (1895-1986) is voor de meeste lezers die hem nog niet kennen een ongewone, vaak schokkende ervaring. Krishnamurti is immers iemand die de dingen totaal anders en veel radicaler zegt dan wie dan ook. Iemand die je niet een methode aanreikt, niet tegen je zegt: "Doe dit, doe dat, dan kom je er wel." Maar Krishnamurti dringt aan op een totale geestelijke revolutie en dat niet in de loop van de tijd, maar nu.

Krishnamurti heeft bij herhaling benadrukt dat zijn persoon onbelangrijk is. Toch kunnen we moeilijk voorbijgaan aan de vraag wie hij was en hoe zijn leven verliep, vooral omdat het bij hem gaat om hoogst ongewone levensomstandigheden, in het bijzonder zijn jongere jaren. Dit is een bundel met een beknopte biografie van een bloemlezing over het werk van wereldleraar Krishnamurti, die in de 20e eeuw lezingen gaf in Europa, India en Amerika. Kern van zijn leer was de mens vrij te maken van beperkingen, die we onszelf door onze eigen denkbeelden en idealen opleggen. Inzicht in het leven leidt tot waarheid.

Als leraar wilde hij geen volgelingen. Geboren in India en opgevoed door Annie Besant van de theosofische vereniging was hij begin 20e eeuw populair. In Nederland was het hoofdkwartier Kasteel Eerde bij Ommen in Overijssel.

De bundel, die bestaat uit twee delen, is samengesteld door Hans van der Kroft, een bestuurslid van de stichting Krishnamurti Nederland, die verschillende vertalingen van zijn werk heeft gemaakt. De bijgevoegde zwart-wit-dvd (met Nederlandse ondertitels) geeft met een lezing uit 1985 in Washington een goede indruk van zijn boodschap.

Op de dvd zien we ook hoe een oude, gedistingeerde man in driedelig grijs een lezing geeft. Al wil hij dat zelf niet zo noemen. "Dit is geen lezing, geen entertainment en geen les in exotische onzin," zegt hij. "We zijn vrienden die met elkaar over onze problemen praten." Zijn kalme verteltempo en integere uitstraling geven hem een natuurlijke autoriteit. Krishnamurti was vrij van bekeringsdrang en zucht naar bewondering, maar had veel volgelingen. In de minibiografie – een perfecte introductie tot zijn leven en gedachtegoed – is te lezen dat hij ook wars was van gewichtigdoenerij: "Mensen denken dat de waarheid verborgen ligt op een plek ergens ver weg, ver van het leven, ver van de vreugde, ver van het verdriet. Maar de waarheid is het leven zelf en inzicht in het leven leidt meteen tot inzicht in de waarheid." Hier en nu moeten we het wiel uitvinden. Allerlei methodes en theorieën brengen ons alleen maar meer weg van waarheidsvinding, want het gaat erom rechtstreeks met iets in contact te komen. Pas als we bereid zijn om onze geest te bevrijden van vooropgezette meningen zal het leven voor ons opbloeien.

Vervolg op pagina 23

Het Eeuwig Vrouwelijke

Annine van der Meer

*Ik ben Protennoia.... Oerwijsheid
De Eerste Gedachte die in het Licht verblijft.
Ik ben de beweging die in alles is,
waardoor het Al in stand wordt gehouden
(NHC XIII.1,35)*

...

*Ik ben het beeld van de onzichtbare Geest,
en door mij heeft het Al vorm gekregen
en ik ben de Moeder, het Licht
de onbevattelijke moederschoot
de onbegrensbare en onmetelijke Stem
(NHC XIII.1, 38)*

...

*Want, let op ik kom naar beneden,
naar de wereld der stervelingen
omwille van mijn deel dat daarin aanwezig is...
(NHC XIII.1,40)*

Het is zover

In 2013 gaat het dan eindelijk gebeuren. Oerwijsheid komt naar beneden of komt boven in ons bewustzijn en schudt ons wakker. Aan de actuele feiten rond haar comeback in 2013 is dit artikel gewijd. Tal van tentoonstellingen rond de Vrouwe staan op stapel en er worden talloze randactiviteiten rond deze tentoonstellingen georganiseerd. Ja heus, 2013 wordt het jaar van haar comeback!

Tentoonstellingen

Er is een drievoudige tentoonstelling onder de noemer 'Levenskracht, het vrouwelijke' georganiseerd, die van start is gegaan op 8 maart, wereldvrouwendag 2013. Twee tentoonstellingen 'Divine Surprise! Het vrouwelijke in God' en 'Women for all seasons - Het beeld van de vrouw in de oudheid' zijn te zien in het Bijbels en het Allard Pierson Museum te Amsterdam. De derde tentoonstelling 'Female Power' is te zien in het Museum voor Moderne Kunst in Arnhem. Deze tentoonstellingen brengen tot augustus 2013 recentelijk opgegraven maar vervolgens onbegrepen vrouwelijke kunst in beeld. De grote hoeveelheden voorchristelijke vrouwelijke kunst maken duidelijk dat er tijden zijn geweest waarin zowel het goddelijk vrouwelijke als het aardse vrouwelijke groot respect hebben genoten.

Afb 2 - Gott Weiblich

afb 1: Sophia

Het Bijbels Museum te Amsterdam

In het Bijbels Museum in Amsterdam is tot 25 augustus de tentoonstelling 'Divine Surprise! Het vrouwelijke in God' zien. De ondertitel luidt: Van de oosterse godin tot het beeld van Maria. De tentoonstelling biedt een uitgelezen kans om nader kennis te maken met een vergeeten Vrouwe: de Moeder van Oud-Israël. Het biedt de kans het eenzijdig mannelijke godsbeeld, zoals dat overgeleverd wordt vanuit het traditionele Joden- en christendom, te verrijken met het vrouwelijke aspect van de hoogste Godheid, dat uiteenwaaiert in tal van vrouwelijke godinnen. Achter hun diverse gestalten gaat echter een centrale gestalte schuil: de Vrouwe, de Moeder.

De tentoonstelling bevat ruim 200 vrouwelijke figurines uit de collectie van het Bibel und Orient Museum van de Universiteit van Freiburg in Zwitserland. De figurines beslaan een tijdspanne van 10.000 jaar: het gaat van de oudste Neolithische oermoeders uit Israël van ca. 9600 BC via godinnen van Oud-Israël tot aan de christelijke Maria, de moeder van Jezus. Daar-

mee geeft deze tentoonstelling een beeld van de evolutie van het vrouwbeeld door de eeuwen heen. Ook zullen tal van pilaarfigurines getoond worden die een relatief onbekende godin met prominente borsten in beeld brengen, genaamd *Ashera van Israël*. (Zie afbeelding 3, hieronder) Deze grote Vrouwe van Oud-Israël maakt hiermee haar comeback in Nederland. Zij draagt in Oud-Israël vele namen zoals Ashera, maar ook circuleren El Shaddai (letterlijk: 'zij met de borsten'), Eloha,

Afbeelding 4 – Glimlachende Vrouwe

Ela (godin of heilige boom), Qudshu of de Heilige, Ruach of Geest of Wind en Chokma of Wijsheid. Deze grote dame staat voor het actief vrouwelijk scheppende beginsel, voor de creatrix die samen met een mannelijke partner scheidt. Benut de kans om kennis te maken met deze onbekende glimlachende dame, de Moeder.

De Vrij-Katholieke Kerk en de goddelijke Vrouwe
De Vrouwe is welbekend en bemind bij de Vrij-Katholieke Kerk (VKK). In de VKK beschouwt men het vrouwelijk aspect van de hoogste Godheid als een onpeilbaar goddelijk geheim, dat alle geschapen leven voortbrengt. Dit is mijns ziens precies zoals de ouden dat zagen. Zij ervoeren de heiligheid van het leven in de gehele natuur en in de natuurwetten (universele of kosmische wetten). Zij wisten dat die gebaseerd waren op de werking van Moeder Natuur en vanuit dat respect richtten zij 'samenlevingen in balans' in waarin vrouwelijk en mannelijk met elkaar in harmonie en evenwicht zijn. Zij wisten nog van een vrouwelijke levenskracht die alles en allen baart, vormgeeft en weer terugvoert naar de bron van eenheid waar alles en allen uit voortkomen. Dat vrouwelijke bewustzijn is langzaam aan het terugkomen. En daarmee groeit het inzicht dat de wereld is als een 'global village' waar alles en allen deel uitmaken van één grote familie; dat deze onder de bescherming staat van de hemelse familie, die zich verhoudt in een oerdrieheid van Moeder-Vader-Kind (Zoon/Dochter) met daaruit emanerend de hemelse engelscharen.

Mijn allereerste lezing voor de VKK

Die allereerste lezing gaf ik op 21 september 1980 op de landdag van de Vrij-Katholieke Kerk. De voordracht was getiteld 'Opvattingen in de gnostiek' en werd later gepubliceerd in de Vrij-Katholiek, 55e jaargang. Ik weet nog hoe ik zittend op het podium in de Annie Besant Hall een zaal vol mensen toesprak. Ik moest op een stoel zitten terwijl ik altijd sta wanneer ik spreek. Ik was namelijk hoogzwanger van mijn eerste kind. Ik moest die septemberdag aan het begin van mijn promotieperiode prof. dr. Quispel vervangen die verhinderd was en voelde mij daar, vol en zwaar in mijn blauw-witte positiejurk, redelijk ongemakkelijk bij.

Gilles Quispel en de gnosis

Ik leerde van Gilles Quispel dat gnosis niet meer of niets minder is dan ingeboren innerlijke kennis. Hij sprak van "de kennis des harten, die in de ziel is ingeboren". En dat dit alles te maken heeft met het directe kennen en ervaren van diepere en hogere werelden. Daarom is gnosis universeel en ligt er een duidelijke structuur ten grondslag aan tal van mystieke ervaringen van beroemde en minder beroemde mystici over de hele wereld en door alle culturen en religies heen.

Innerlijke gnosis komt tegenwoordig ook veel voor. Een bijna-doodervaring van deze tijd valt te vergelijken met de hemelreis die een ziener of visionair of profeet in oude tijden maakte. In de prehistorie waren deze ingewijden, die hun lichaam gemakkelijk konden verlaten en konden reizen door niet-zichtbare werelden, voornamelijk vrouwen, oermoeders. Zij baarden het leven en na de dood zorgden zij voor wedergeboorte in een leven hierna. Men was bekend met de weg van de ziel door de kosmos en op de hoogte van de idee van reïncarnatie. Vandaar dat grote respect voor het vrouwelijke en de grote hoeveelheden vrouwelijke kunst die deze oude culturen produceerden. Dit oersjamanisme leeft nog voort in tal van moderne 'samenlevingen in balans'.

Gilles Quispel en zijn liefde tot de Vrouwe

Gilles was een grote vereerder van de Vrouwe. Iedere studie-bijeenkomst bij hem thuis in in Bilthoven, groette ik bij de voordeur zijn vrouw Lien en bij binnenkomst de icoon van de Moeder gods. Op de schoorsteenmantel torende boven alle familiefoto's een machtig beeld uit van de Venus van Lespugue uit Frankrijk, gesneden uit een zwarte mammoet tand uit 23.000 v. Chr. Met deze oermoeder, traditioneel maar ten onrechte 'Venus' genoemd, begon hij stevast zijn lezingen over de Zwarte Madonna.

In maart 2006 overleed Gilles 'in het harnas' in Egypte, net nadat hij zijn geliefde Nag Hammadi codices in het Koptisch Museum in Cairo bezocht had. Tijdens de drukbezochte herdenkingsbijeenkomst op zaterdag 11 maart 2006 in de bomvolle Noorderkerk te Bilthoven werd door de dominee een

Afb 5 - Zwarte madonna van Monserrat

dankgebed uitgesproken. Het stond afgedrukt op de rechterpagina van het herdenkingsboekje op p. 11. Het was getiteld: 'het Onze Vader die in de hemel zijn én Onze Moeder die in de aarde zijn'. Op de linkerbeeldpagina op p.10 was er een foto van een hemelse vrouwe, de Zwarte Madonna van Montserrat in Spanje, met direct daaronder de foto van zijn aardse vrouwe Lien Quispel-de Langen. Zo bracht Gilles posthuum zijn respect voor zijn hemelse en aardse vrouwe in beeld. Als apotheose stond er op de laatste pagina van het boekje enkel en alleen een vierregelig gedicht dat Gilles in zijn jeugd geschreven had voor zijn moeder Anthonia Maria Quispel-Wagenaar. Gilles' laatste woord was gewijd

Afbeelding 6 - Sophia met boekrol

aan zijn aardse moeder. Hoe kan het zijn... En tot slot: bij de crematie klonk een hartverscheurend Ave Maria terwijl de kist in het vuur van Moeder Aarde wegzakte...

De vrouw als Venus en de venuskunst

Gilles Quispel drong er met vooruitziende blik tijdens mijn promotieperiode op aan dat ik een duur boek van destijds 100 gulden in de VS zou bestellen. Ik bestelde het en het bleek het dikke en rijk geïllustreerde boek van Marija Gimbutas getiteld 'The Language of the Goddess', New York 1989. Op dat moment snapte ik niet wat dat boek met Sophia en Wijsheid te maken had. Dat inzicht zou pas veel later dagen. En zo legde Gilles het zaad voor mijn latere belangstelling voor matriarchaten of egalitaire culturen en voor-christelijke vrouwelijke kunst of Venuskunst. In 2009 kwam een Nederlands boek hierover uit en blij bracht ik het naar de bron: weduwe Lien Quispel-de Langen terwijl ik haar toonde waar in het boek de bewuste Venus van Lespugue, die nog steeds bij haar op de schoorsteenmantel torende, weliswaar in zwart-wit, was opgenomen. Maar dit manco zou ik later goedmaken. Want in mijn volgende boek zouden alle oermoeders die Venussen genoemd worden, full color worden afgebeeld, 1300 stuks in totaal.

The Language of Ma, the primal mother

Wie had toen eind 80er jaren kunnen weten dat ik er later in mijn leven vele jaren over zou doen om Venuskunst wereldwijd in kaart te brengen. Dat ik de vele groepen, subgroepen en varianten zou inventariseren en rangschikken. Dat ik erin zou slagen een samenhangend symboolsysteem voor de vrouwelijke beeldtaal te ontwikkelen dat over 40.000 jaar dezelfde symboolkenmerken vertoont. Dat ik dit zou duiden als zijnde de beeldtaal van de Vrouwe, onze oermoeder. Dat ik deze beeldtaal zou rehabiliteren. Rehabiliteren omdat de beeldjes vaak volle en naakte oermoeders in beeld brengen, die door

19e eeuwse archeologen spottend Venussen werden genoemd en als pin-ups werden beschouwd. Dat ik deze 'Venuskunst' zou zien als het visuele bewijs voor wereldwijd voorkomende vrouwvriendelijke 'samenlevingen in balans' die in economisch, sociaal, cultureel en religieus opzicht zelfde grondstructuren tonen.

Op 8 maart wereldvrouwendag 2013 komt het Engelstalige boek uit getiteld 'The Language of MA, the primal Mother. The evolution of the female image in 40.000 years of global Venus Art'. Ja, Gilles had een vooruitziende blik en een hoogontwikkelde intuïtie.

Het nieuwe Engelstalige boek brengt ook de Vrouwe van Oud-Israël in beeld: hetzij in de gestalte van een levensboom, of een koe met haar kalf, of als vrouwe met prominente borsten. Naast het teruggevonden beeld geef ik ook de gereconstrueerde bijbeltekst; dus tekst en beeld vloeien samen. Dat het pas zeer recentelijk mogelijk was bijbelpassages waaruit het vrouwelijke was weggecorrigeerd, terug te reconstrueren en haar in de tekst opnieuw tot leven te brengen, heb ik te danken aan een briljant Bijbelgeleerde, genaamd Margaret Barker.

Margaret Barker en haar liefde tot de Lady

Zij is een Engelse Bijbelgeleerde die ik veelvuldig geciteerd heb in mijn boek 'Van Sophia tot Maria. De Wedergeboorte van de verborgen Moeder in de 21e eeuw'.

Na een zoektocht van twee jaar krijg ik via een van haar uitgevers in 2010 eindelijk digitaal contact met haar. Direct nodigt zij mij gastvrij uit te komen logeren en bij te praten en zo land ik op vrijdag 9 oktober 2010 op een vliegveld in Midden-Engeland vlak bij haar huis. Ik val met mijn neus in de boter omdat zij voor haar nieuwe boek 'The Mother of the Lord' volledig in de stof zit en zojuist het materiaal over de weggepeste en weggeschreven Moeder uit het Oude Testament in het manuscript heeft verwerkt. Vier dagen lang krijg ik les in het verloren gaan en wegschrijven van de Lost Lady. Er blijkt sprake van een complot tegen haar van een door mij onvermoede omvang. Het is veel erger dan ik ooit gedacht heb. Margaret is door haar enorme kennis van zowel de canonieke en apocriefe oudtestamentische teksten die zij continu met elkaar vergelijkt in staat door de huidige versie heen te lezen en de oudere versie, waarin de Lady nog schittert door aanwezigheid, te reconstrueren.

Lady Wisdom als verbindende kracht binnen heel de schepping van kosmos en aarde valt later weg in het bewustzijn van de gewone mensen. Daardoor raakte kennis specialistisch, gefragmenteerd en gemonopoliseerd. Toen Lady Wisdom verdween raakte de schepping uit balans. Geïntegerde Wijsheid verwerd tot intellectuele kennis en gnosis tot de verketterde gnostiek.

De Lady en de mysterie-traditie van Oud-Israël

Vele jaren intense studie maakten Margaret het volgende duidelijk. De theologie en liturgie van de eerste Joodse tempel overleefden de zuiveringen en beeldenstorm van koning Josia in 623 v. Chr. en leefden voort in de vroeg-christelijke en gnostische theologie en liturgie. De symboliek van de eerste tempel was essentieel bij de vorming van het christendom.

Het heilige der heilige van de eerste tempel staat voor de hemel of het paradijs, de tuin van Eden. Het binnengaan van het heilige der heiligen is een mystieke ervaring die iemand transformeert van aards mens tot engel (theosis). Zo iemand

geraakt in een staat van eenheid waarbij inzicht groeit in het waarom van de schepping en de innerlijke samenhang tussen de vele aanzichten van de schepping. Zo iemand wordt een opgestane of een 'engel'. Dit is een functie én een titel.

Het voornaamste doel van de liturgie van de eerste tempel was om de aardse wereld te verbinden en te synchroniseren met de kosmische of hemelse wereld om daarmee de levenskracht van de aardse schepping te garanderen. Belangrijke middelen hiertoe waren zang en de gezongen aanroepingen der engelen. De Heer (Jahwe), de God van Israël, was de Zoon van de Hoogste God en diens Vrouwe. Jezus de Christus werd van het begin af aan herkend als zijnde de Zoon of Heer.

In de eerste tempel heeft er een ritueel bestaan waarin de aardse prins of koning ingaat in het heilige der heilige en daar door zijn Moeder opnieuw gebaard wordt in de toestand van goddelijke en hemelse Zoon. De menselijke koning wordt de goddelijke Zoon en is pas dan een plaatsvervanger van Jahwe op aarde. In dit proces van theosis speelt de Moeder, de Vrouwe een essentiële rol; hier in Oud-Israël maar ook elders kent men dit ritueel van de tweede geboorte. Er was dus een ritueel rond een conceptie in een nieuw leven, een wedergeboorte. Mogelijk dat deze eenwording in de geest bij de eerste christenen samenviel met het ritueel rond het bruidsvertrek (heilig huwelijk). Ik ben ervan overtuigd dat de werkelijke drijfveer van Margaret Barker is de essentie van het vroege christendom te herontdekken. En die essentie ligt volgens haar in de oude Hebreeuwse wijsheidstraditie uit de tijd der patriarchen en die van de eerste tempel, die later moest verdwijnen. Die essentie wil ze herontdekken en daar vormt het ontsluiting van een verloren Vrouwe een onderdeel van.

De methode van Margaret Barker

Zij gebruikt de methode van tekstarcheologie. Zij benut alle beschikbare bronnen zoals de Hebreeuwse bijbel, de septuaginta, de Dode Zee rollen, het Nieuwe Testament, de Joodse en christelijke apocriefen en pseudo-epigrafen, gnostische teksten en andere vroege geschriften. Volgens haar heeft het 'Sola Scriptura' ('alleen de Schrift', red.) van de protestante christenheid het inzicht in het oerchristendom belemmerd. Latere reformatoren in de 16e eeuw meenden met de Hebreeuwse grondtekst te doen te hebben, maar kregen in werkelijkheid de vele malen gecorrigeerde Hebreeuwse tekst in handen waaruit de Moeder en haar Zoon, de messias, al lang waren weggeschreven door de Joodse schriftgeleerden, staand in de traditie van het mono-Jahwisme van de tweede tempel.

The Mother of the Lord

Onlangs publiceerde Margaret haar meest recente boek, *The Mother of the Lord. The Lady of the Temple*, dl 1, London, 2012. In deel 1 betoogt zij dat de wortels voor de devotie tot Maria als Moeder van de Heer teruggaan op het Oude Testament en de eerste tempel van Jeruzalem. De 'Lady of the Temple' speelde een belangrijke rol in de cultus rond het sacrale koningschap dat rond 600 BC werd verlaten. Daarna werd de lady vrijwel geheel uit de Hebreeuwse tekst geschreven.

In het tweede deel dat nog moet verschijnen zal Barker aantonen hoe de

'Lady of the Temple' eerherstel krijgt bij de eerste christenen en de 'Lady of the Church' wordt. De wortels van de verering van de Maagd Maria liggen in het Oude Testament.

De lijnen komen samen

In oktober 2011 verzorgde ik in het Internationaal Theosofisch Centrum in Naarden voor de Theosofische Vereniging Nederland een dag over de Eeuwige Moeder. Daarna heb ik de kerkgemeente St. Franciscus van de VKK te Rotterdam bezocht. De celebrant vroeg mij de meditatie vooraf aan de invocatie van de Heilige Mis te leiden. Op het Maria-altaar op een wit opengewerkt kleed stond het beeld van de Vrouwe tussen de kaarsen en geurende bloemen. De aanroep tot haar, deze Bezinning op de Wijsheid, gaat door de dimensies heen en klinkt tot in de hemelen. Ik maakte opnieuw kennis met wat ik al bij mijn allereerste lezing voor de VKK in 1980 wist: dat de Vrij-Katholieke Kerk een grote verering heeft voor het moederlijk aspect van de godheid.

Gaandeweg ontdekte ik dat de VKK ondermeer goed bekend is met de eerste tempel te Jeruzalem. En het in ere zijn van de profetische traditie, de mysteriën van de priester-koningen van het huis van David én de verering van de Vrouwe.

Gaandeweg ontstaat bij mij en bij pr. Ronald Engelse het plan een conferentie te organiseren gewijd aan de Vrouwe. Voor ons komt dit plan in een stroomversnelling in oktober 2012.

Bisschop Gert Jan van der Steen bezoekt de kerkgemeente St. Franciscus in Rotterdam en wij spraken met hem over de komende tentoonstelling in het Bijbels Museum en hierna kreeg het plan met deze 'bisschoppelijke' belangstelling een vastere vorm.

Dr Annine E.G. van der Meer Godsdiensthistoricus en theoloog (1953), promoveerde in 1989 bij prof. G. Quispel op gnosis en de vrouwelijke kant van God in het oerchristendom. Auteur van: (2006) 'Van Venus tot Madonna, een verborgen geschiedenis', een speurtocht naar de verborgen vrouwelijke kant van God via archeologie, kunst, mythen en hymnen. (2008) 'Van Sophia tot Maria. De wedergeboorte van de verborgen Moeder in de 21e eeuw', een pleidooi voor de invoering van een vierde testament waarin apocriefe en canonieke teksten geïntegreerd gelezen worden. (2009) 'Venus is geen Vamp. Het vrouwbeeld in 35.000 jaar venuskunst'. (2013) 'The language of MA the primal mother. The evolution of the female image in 40,000 years of global Venus Art'. (Engelstalige bewerking van 'Venus is geen Vamp' en alle afbeeldingen nu full color). Annine is oprichtster en presidente van Academie PanSophia, doelstelling: de vrouwelijke kant van God, de vrouwelijke waarden en de bijdragen van vrouwen in oude en hedendaagse culturen te (her)ontdeken en uit te dragen. Website van Annine: www.anninevandermeer.nl en website van Academie PanSophia: www.academiepansophia.nl.

* * *
*

>>>>>

*Op zaterdag 6 juli 2013 is er een conferentiedag. Op zondagmiddag een informele discussiemiddag.
Zie het overzicht van activiteiten hieronder*

Academie PanSophia organiseert in samenwerking met de Vrij-Katholieke Kerk

ZATERDAG 6 JULI 2013 – CONFERENTIE te NAARDEN

HET EEUWIG VROUWELIJKE

Sprekers:

dr Margaret Barker (bijbelgeleerde uit Engeland)
Mgr. Gert Jan van der Steen (VKK)
Pr. Ronald Engelse (VKK kg Rotterdam)
dr Annine van der Meer (Academie PanSophia)

Programma

9.00-9.30u: Ontvangst en intekening
9.30-9.45u: Opening en welkom (Annine van der Meer)-
9.45-10.30u: dr Margaret Barker (Engelstalig): *Lady Wisdom in the Old Testament before the corrections of the scribes*
10.30-11.15u: dr Annine van der Meer: *De universele taal van vrouwelijke symbolen Presentatie bij de tentoonstelling Divine Surprise! Het vrouwelijke in God*
11.15-11.45u: Pauze
11.45-12.30u: dr Margaret Barker (Engelstalig): *Lady Wisdom in the Old Testament after the corrections of the scribes*
12.30-13.30u: Lunch
13.30-14.15u: dr Margaret Barker (Engelstalig): *From Wisdom, the Lady of the Temple to Mary, the Lady of the early Christian Church*
14.15-15.00u: pr Ronald Engelse: *De Boodschap van Onze Vrouwe aan de mensheid - Over de Wijsheid die de theosofische ziener en geestelijke prof. Joh. van der Stok bezielde*
15.00-15.30u: Pauze

15.30-16.15u: Mgr Gert Jan van der Steen: *De heilige mis in kosmologisch perspectief: vrouwelijke en mannelijke symbolen in de heilige mis*

16.15-17.00 u: Forum en discussie
17.00u: Sluiting (Annine van der Meer)

Hand-out. De deelnemers ontvangen een hand-out met samenvattingen van de lezingen van alle sprekers. De uitgebreide hand-out in het Engels van de lezingen van M. Barker zal besproken citaten bevatten uit de bijbel en overige behandelde teksten.

Prijs: ca. 40 euro (richtprijs)

Lunch zelf meenemen.

Plaats: Besant Hall van het Internationaal Theosofisch Centrum, Meentweg 9, Naarden

Zondagmiddag 7 juli

Bijeenkomst voor leden VKK en belangstellenden.

De vraag staat centraal hoe de op zaterdag 6 juli aangeboden beelden van de Vrouwe door zouden kunnen werken binnen de VKK. Wellicht zijn de studies van Margaret Barker vruchtbaar en bruikbaar voor de VKK.

Deze bijeenkomst zal een informeel karakter hebben. Ter voorbereiding zullen vanuit de VKK beide VKK-sprekers van de zaterdag vragen vooraf voorleggen aan Margaret Barker.

Plaats: Kerkgebouw van St. Michael en alle Engelen, terrein ITC, Meentweg 9, Naarden
Tijd: 15.00-18.00u.

Andere Activiteiten rond de tentoonstellingen over de Vrouwe en haar Venuskunst door Academie PanSophia

MEI 2013 - Amsterdam

Conferentie op vrijdag 10 mei en zaterdag 11 mei 2013

De come back van God met borsten.

Info en opgave: www.academiepan sophia.nl

Plaats: Bijbels Museum, Herengracht 368 1016 CH Amsterdam, in de grote conferentiezaal op dezelfde verdieping waar de tentoonstellingszalen zich bevinden. Er is een lift die U naar de grote conferentiezaal brengt.

Sprekers: drs Marja de Vries; dr Margaret Barker, UK; dr Annine van der Meer. De lezingen van Dr. Margaret Barker zullen in het Engels zijn.

Programma Vrijdag 10 mei 2013

9.30-10.00u: Ontvangst en intekening. Hand-outs. Gelegenheid de tentoonstelling te bezoeken.
10.00u: Opening
10.15u: drs Marja de Vries: *Universele Wetten en in de innerlijke balans tussen het vrouwelijke en het mannelijke. Interactie met de deelnemers in de zaal.*
11.30-12.00u: Pauze.
12.00-13.00u: drs Marja de Vries: *Samenlevingen in Balans.* Interactie met de deelnemers in de zaal
13.00-14.30u: Pauze.
14.30-15.30u: dr Margaret Barker (Engelstalig): *Oud-Israël before mono-Jahwism.* Interactie met de deelnemers in de zaal
15.30-16.00u: Pauze.
16.00-17.00u: dr Annine van der Meer: *De universele taal van vrouwelijke en mannelijke symbolen in Venuskunst. De come back van God met de borsten van Oud-Israël.*

PowerPoint presentatie bij de tentoonstelling Divine Surprise! Het vrouwelijke in God. Interactie met de deelnemers in de zaal

17.00-17.15u: Sluiting

Programma zaterdag, 11 mei 2013

9.30-10.00u: Ontvangst en intekening. Hand-outs
10.00u: Opening
10.15-11.30u: dr Margaret Barker (Engelstalig): *The Lady in the Old Religion.* Interactie met de deelnemers in de zaal.
11.30-12.00u: Pauze.
12.00-13.00u: dr Margaret Barker (Engelstalig): *Lady Wisdom in the Old Testament after the temple purge of king Josiah in 623 BC.*
13.00-14.30u: Pauze.
14.30-15.30u: dr Annine van der Meer: *De universele taal van vrouwelijke en mannelijke symbolen in Venuskunst: de herontdekking van de Vrouwe met de prominente borsten in de kunst van Oud-Israël.* Interactie met de deelnemers in de zaal

15.30-16.00u: Pauze.

16.00-17.00u: dr Margaret Barker (Engelstalig): *Losing the Lady. Her exile and return in Mary, the Lady of the Church.* Interactie met de deelnemers in de zaal

17.00-17.15u: Sluiting

Bij verschijnen van dit nummer van Reflectie hebben enkele activiteiten helaas al plaatsgevonden. Wilt u alsnog meer weten? Neem contact op met Academie PanSophia. Info: www.academiepan sophia.nl

* * *

Overgave en praktisch mededogen; de ethische code van de Koran

Ojas Th. de Ronde

De jihad (overwinning op het ego) en de overgave aan de wil van God die daarmee gepaard ging, maakte van de eerste volgelingen van de profeet Mohammed mensen met een nieuwe leefstijl. Velen van hen waren rijke zakenlieden, die in de handel keiharde kapitalisten waren geworden. Maar door de boodschap van de Koran gingen zij beseffen dat hun verworven bezittingen een godsgeschenk waren die zij, uit dankbaarheid voor de weldaden van Allah, moesten delen met hun zwakkeren broeders. Dit praktische mededogen een direct gevolg van de 'jihad' creëerde een nieuwe, levendige samenleving en is nog steeds de essentiële deugd van de Islam. Elke religieuze gemeenschap kan zich hieraan spiegelen.

De verschillende aspecten hiervan wil ik in dit artikel graag uitdiepen. Temeer omdat ik op mijn vorige artikel ⁽¹⁾, waarin ik de 'jihad' als overwinning op het ego centraal had gesteld een paar opmerkelijke reacties kreeg. Lezers hadden de indruk dat ik wel erg positief over de Islam schreef. Het woord 'jihad' wordt nu immers ook door fundamentalistische, islamitische terroristen opgevat als bescherming van de Islam tegen het Westen. ⁽²⁾

Mijn antwoord daarop is simpel: ook in het christendom zijn woorden van Jezus gebruikt om de gewelddadige kruistochten tegen de Islam of de wrede Inquisitie tegen eigen geloofsgenoten te rechtvaardigen. Maar kunnen we daar Jezus een verwijt van maken? Is het niet helender om dit misbruik van zijn woorden aan de kaak te stellen en ons zelf telkens de oorspronkelijke bedoelingen van zijn woorden te herinneren? Als we dit doen zijn we in goed gezelschap, dan zetten we de traditie voort van de oorspronkelijke gnostische christenen.

Hetzelfde geldt als er misbruik gemaakt wordt van de woorden van de Koran. De islamitische gelovigen die we tegenwoordig overal om ons heen ontmoeten zijn alleen maar blij als we met hen kunnen spreken over de oorspronkelijke bedoelingen van de Profeet. En ik ken genoeg moslims die 'jihad' in de oorspronkelijke betekenis van 'overwinning op het ego' beleven. Gesprekken hierover kunnen ook heel boeiend zijn. Het geeft de ruimte en de mogelijkheid tot vriendschap en verlichting aan een wereld in diepe crisis.

Crisis in een kapitalistisch systeem

Door eerlijk historisch onderzoek ⁽³⁾ zijn wij in onze tijd gelukkig in staat om een aantal mythes opnieuw tegen het licht te houden. De resultaten zijn soms heel wonderlijk. Zo komen we er achter dat de tijd waarin Mohammed leefde een tijdperk van keihard kapitalisme was waar Mohammed grote vraagtekens bij zette.

We ontdekken dat de stam van de Koerajiten in Mekka onverwacht rijk was geworden door handel te drijven met omliggende landen. Mekka was daarmee een bloeiende handelsstad geworden, maar tijdens de agressieve strijd om rijkdom waren een aantal oude stammenwaarden verloren gegaan. In plaats van te zorgen voor de zwakkere leden van de stam, zoals de nomadische gedragsnorm voorschreef, probeerde de rijke Koerajiten nu geld te verdienen ten koste van een aantal andere familiegroepen – clans – binnen de stam.

Mohammed, zelf ook een Arabische zakenman uit de stam van de Koerajiten, bleek één van de weinigen die zich hier ongerust over maakte en dit als een diepe crisis van de Arabische cultuur ervoer. Temeer omdat de nieuwe stijl van handel drijven gepaard ging met vernietigende oorlogen.

Hoe hier een oplossing voor te vinden? Mohammed wist het niet en nam de gewoonte aan zich jaarlijks een maand terug te trekken op de top van de berg Hira, net buiten Mekka, om te bidden en te vasten en daarna aalmoezen te geven aan de armen.

Tijdens een dergelijke maand in 610 na Christus maakte hij een ervaring mee die de wereldgeschiedenis zou veranderen. Hij ervoer hoe hij overweldigd werd door een *Aanwezigheid* die hem in zijn greep hield, totdat hij de eerste woorden van een nieuw Arabisch heilig geschrift – de Koran – van zijn lippen hoorde rollen.

Twee jaar lang zweeg Mohammed over zijn ervaringen en pas in 612 meende Mohammed voldoende gezag te hebben om te gaan prediken. Zijn boodschap sloot aan bij datgene waarvan de Koerajiten al overtuigd waren, namelijk dat 'al-Lah' (wat gewoon 'de god' betekende) die in Mekka vereerd werd als de Ene God, degene was die de wereld had geschapen en tijdens de Laatste Dagen een oordeel zou vellen over de mensheid. Nieuw was echter dat Mohammed nu ook, als Profeet van 'al-Lah', stelde dat het verkeerd was een privévermogen alleen voor zichzelf op te bouwen. Het was goed om rijkdom te delen en een samenleving te ontwikkelen waarin de zwakkeren en de kwetsbaren met respect werden behandeld. Indien de Koerajiten hun leven niet zouden beteren, zou hun samenleving instorten omdat zij de fundamentele wetten van de samenleving ondermijnden. Deze boodschap is nog steeds de kern van de Koran.

Sociale rechtvaardigheid

Sociale rechtvaardigheid werd hiermee de meest essentiële deugd van de Islam. De belangrijkste taak van de moslims was het opbouwen van een gemeenschap (*oemma*) die werd gekenmerkt door praktisch mededogen en waar rijkdom eerlijk verdeeld werd. De inspanning om het ego te overwinnen (*jihad*) zou er toe leiden te leven op de wijze die God had voorzien en zou tot sociaal en politiek welzijn van de 'oemma' leiden. Als het de gemeenschap goed ging, was dat een teken dat de moslims leefden in overeenstemming met Gods wil.

De sociale betrokkenheid was altijd al een wezenlijk onderdeel geweest van de visies van de grote wereldreligies die tot ontwikkeling waren gekomen tijdens het spiltijdperk (van ongeveer 700 tot 200 voor Christus), toen de markteconomie tot ontwikkeling kwam. Dit ging gepaard met een veranderende cultuur en een ruimer blikveld dat de mensheid zou blijven voeden: het taoïsme en confucianisme in China, het hindoeïsme en boeddhisme op het Indiase subcontinent, het monotheïsme in het Midden-Oosten en het rationalisme in Europa.

De omslag naar een nieuwe manier van denken en leven was nog niet doorgedrongen op het Arabisch schiereiland, dat door het barre klimaat vaak op de rand van de hongersnood geleefd had. Maar toen de Koerasjiten een markteconomie begonnen veranderden hun ideeën en raakten zij – na een groot aantal crisissen – open voor de boodschap van de Koran. De weg vooruit was de overgave aan één enkele God en een samenleving die werd geïnspireerd door rechtvaardigheid en gelijkheid.

Vijf zuilen

De overgave aan één enkele God en aan zijn opdracht elkaar rechtvaardig, billijk en met mededogen te benaderen stond centraal in de islamitische godsdienst. Dit geldt nu ook nog steeds.

Dit komt tot uiting in een kort credo (*sjahada*) dat dagelijks door elke vrome moslim meermalen per dag wordt opgezegd en waarin het bestaan van de enige God wordt erkend en Mohammed wordt erkend als zijn boodschapper. De houding van overgave komt ook tot uiting in de prosternatie, het rituele gebed (*salaat*) dat moslims vijf keer per dag dienen uit te voeren. Dat was in de tijd van Mohammed ongemeen moeilijk voor de trotse Arabieren die het altijd als een gruwel hadden ervaren zich als slaven ter aarde te buigen. Maar deze prosternaties hadden dan ook tot doel de snel groeiende arrogantie en autarkie in Mekka te keren. De houding van hun lichaam zou de moslims heropvoeden, hen leren hun trots en egoïsme af te leggen en hen eraan herinneren dat zij in Gods aangezicht niets waard waren. ⁽⁴⁾

Als verder teken van gehoorzaamheid aan de strikte lessen van de Koran dienen ook tegenwoordig de moslims regelmatig een gedeelte van hun inkomen in de vorm van aalmoezen aan de armen te geven (*zakat*). Tevens moeten zij tijdens de maand ramadan vasten, teneinde te denken aan de armen die niet konden eten of drinken wanneer zij dat wensten.

Tenslotte is er de pelgrimstocht naar Mekka, de hadj. Iedere moslim die het zich financieel en qua gezondheid kan veroorloven is verplicht dit tenminste eenmaal in het leven te ondernemen. Deze pelgrimstocht bestaat uit een hele reeks rituelen. Men moet bijvoorbeeld meermalen om het heilig huis van de Islam, de Ka'aba heenlopen. Dit is een kubusvormig heiligdom rond een heilige steen in het hart van Mekka, het belangrijkste geloofscentrum in Arabië.

De 'jihad' van Abraham

Het ritueel rond de Ka'aba in Mekka heeft een lange geschiedenis. Ook in de tijden van Mohammed was dit ritueel al heel oud, maar was de oorzaak van de oude cultus die ermee ver-

bonden was, vergeten. Huidig onderzoek maakt waarschijnlijk dat de Ka'aba een meteoriet was die in oeroude tijden op de aarde neerstortte en een heilige en magische plek creëerde die het hemelse met de aarde verbond. Zo werd het ook in de tijd van Mohammed ervaren. Maar hoe speciaal deze plek was hoorde Mohammed op een gegeven moment van zijn Joodse vrienden, die hij met grote achting samen met de christenen de 'Mensen van het Boek' noemde.

De Profeet had altijd al een grote bewondering gehad voor wat hij hoorde over de aartsvader Abraham. Diens overgave aan God, die zover ging dat hij zijn eigen zoon wilde offeren, was in de ogen van Mohammed het oergebeuren van een waarachtige 'jihad.' Maar nu hoorde Mohammed ook hoe men in Mekka daarmee verbonden was. In de oude tijden was Abraham op bezoek geweest bij de Ka'aba. Waarom? Hij had eens zijn bijvrouw Hagar en hun zoon Ismaël de woestijn in moeten jagen, maar God had hen gered en beloofd dat ook Ismaël de vader zou worden van een groot volk: de Arabieren. Volgens de plaatselijke traditie hadden Hagar en Ismaël zich gevestigd in Mekka, had Abraham hen daar bezocht en hadden Abraham en Ismaël samen de vervallen Ka'aba herbouwd.

Dat was als muziek in Mohammeds oren. Het zag er naar uit dat de Arabieren toch niet uit het goddelijk plan waren weggelaten en dat de Ka'aba kon bogen op eerbiedwaardige monotheïstische geloofsbrieven.

Toen dit tot hem doordrong deed hij in januari 624 één van zijn meest creatieve zetten. Tijdens het *salaat* gebed verzocht hij de aanwezigen zich om te draaien zodat zij hun gebeden in de richting van Mekka zouden zeggen en niet meer, zoals tot dan toe gebruikelijk, in de richting van Jeruzalem. Het was een verklaring van onafhankelijkheid en tegelijk van verbinding. Ook de moslims zouden voortaan hun inspiratie zoeken bij het zuivere monotheïsme en de 'jihad' van Abraham.

Sinds die dag kennen we drie 'Abrahamitische' godsdiensten: de joden, die zeggen te zijn voortgekomen uit Isaäk en Jakob, de zoon en kleinzoon van Abraham; de islamieten, die hun afstamming zien teruggaan tot Ismaël, de zoon van Abraham; en de christenen, die in Abraham de 'vader van alle volkeren' zien. In de Koran wordt dan ook gesteld dat de aanhangers van de Abrahamitische religies allen in dezelfde God geloven, ook al geven zij Hem verschillende namen. Zij zijn allen medegelovigen, want 'Mensen van het Boek'.

Wat zouden we dan nog met elkaar strijden?

Ojas Th. de Ronde behaalde in 1970 zijn doctoraal theologie aan de Universiteit van Nijmegen. Daarna verbleef hij enige jaren als spiritueel onderzoeker in India.

Na zijn terugkeer in Nederland begon hij, samen met zijn vrouw, het coaching- en counselingbureau Fenix en werd hij docent aan de Humanuniversity, een internationaal centrum voor therapie en meditatie. Momenteel geeft hij workshops, schrijft artikelen en verzorgt wekelijkse webradio-uitzendingen 'De Nieuwe Mens', www.denieuwemens.eu

- (1) Ojas de Ronde, Overwinning op het ego, Reflectie, winter 2012.
- (2) Slechts de kleine sekte van de khawarrij en enkele sub-stromingen binnen het fundamentalistische salafisme en wahhabisme interpreteren 'jihad' ook als gewelddadige verdediging van de Islam.
- (3) Daniel Brown, A New Introduction to Islam, Blackwill Publishing, 2008.
- (4) Karen Armstrong, Islam, De Bezige Bij, 2001.

* * *

Johan Pameijer, de auteur

Paul van Rooijen

Reflectie verliest met het overlijden van Johan Pameijer een trouw auteur. Maar gelukkig laat hij de lezer niet onverzorgd achter. Zijn productie gold immers niet uitsluitend bijdragen aan Reflectie, maar ook een ruime omvang aan boeken staat op Johan's naam. Als een blijk van dank voor zijn onvermoeibare pen geef ik graag, mede namens de redactie, in alle eenvoud een overzicht van Johan's oeuvre. Met dank ook aan Frits Moers, die een deel van de informatie heeft aangeleverd voor dit overzicht.

Tip bij het zoeken

Als u wilt gaan zoeken op internet naar de tweedehands- verkrijgbaarheid van titels en u zoekt het liefst op naam van de auteur dan is het handig om te weten dat Johan's boeken zijn verschenen, afwisselend, onder 'Joh. M. Pameijer'; 'Johan M. Pameijer' en 'Johan Pameijer'.

1993

Zijn werkzaamheid als auteur van boeken start met 'Waarheid achter Woorden' (ISBN 9073783054). Het boek handelt over verborgen Bijbelse wijsheid. Het is een verzamelbundel van 24 artikelen, gekozen uit door hem gepubliceerde artikelen voor de 'Kernkoerier'. De Kernkoerier is het blad van Jelle Veermans privé-uitgeverij Paracelsus (inmiddels opgeheven).

Op internet is helaas geen afbeelding van de cover meer te vinden, maar wel meldingen van antiquarische winkels en 2e handse verkopers van dit boek.

Dus mocht u belangstelling hebben ...

1995

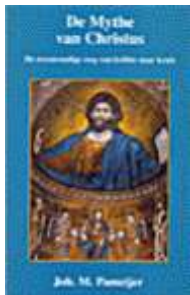
'Het gnostisch Alternatief' (ISBN 9073783089). Een boek over de inwijdingsweg van de christelijke feestdagen. Uitgever is Paracelsus. Dit boek wordt sporadisch nog tweedehands aangeboden.

1996

'Symboliek in de Evangeliën' (ISBN 9020281151). In dit boek staat een esoterische visie op de wonderverhalen, waarin alle wonderen van Jezus beschouwd worden als metaforen op de weg van zuivering van de ziel, verlichting van het denken en vereniging met het goddelijke. Uitgever is Ankh-Hermes. Op dit moment 2e hands verkrijgbaar, ook bij bijvoorbeeld bol.com.

1998

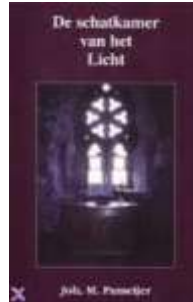
'De Mythe van Christus' (ISBN 9020281542). De ondertitel luidt: de zevenvoudige weg van kribbe naar het kruis. In dit boek wordt de ontwikkeling van bewustzijn gezien in het licht van de zeven gebeurtenissen uit het leven van Jezus: Geboorte (Kerstmis), de Doop in de Jordaan, de Verheerlijking op de Berg, Lijden en Kruisiging, Opstanding (Pasen), Hemelvaart, en de uitstorting van de H. Geest (Pinksteren). Vooral de vergelijking met verhalen uit de Boeddhistische canon werkt verhelderend. Het slothoofdstuk geeft inzicht in 'De Achtste Dag', het symbool van het Nieuwe Jeruzalem. Uitgever is Ankh-Hermes. Ook dit boek wordt op dit moment 2e hands aangeboden op internet, ook bij bijvoorbeeld bol.com.

1999

'Het Spiegelbeeld van God' (ISBN 9020281968). Met als ondertitel: Godinnen als symbolen van de ziel. De vrouwelijke zijde van God wordt als Gods dynamische kracht gezien. Deze heeft zich in vele antieke godinnen, de Aartsmoeders, de gnostische Sophia, de Bijbelse Eva en ten slotte in Maria – moeder van Jezus, Maria van Bethanië en Maria Magdalena geopenbaard. Langs deze lijn vertelt het boek de ge-

schiedenis van de ziel. Uitgever is Ankh-Hermes. Het boek wordt ondermeer bij bol.com tweedehands aangeboden op dit moment.

2001

'De Schatkamer van het Licht' (ISBN 9020282433). De 190 blz. van dit boek leest u beslist niet op een paar avonden uit; daar is het te diepgaand voor – zo meldt de tekst op de lokale websitpagina van de kg. Raalte. Het boek handelt over de achtergrond van de christelijke rituelen, namelijk de inwijdingsmystiek van de Griekse Mysterierelgies. Daar kende men de Mysteriën, die in de christelijke rite de Sacramenten zijn geworden. Kerk(ge)bouw, Sacramenten en de H. Mis ontvouwen zich langs de 'bekende' zevenvoudige lijn en zijn mede daardoor gerelateerd aan de zeven chakra's, waarvan de realiteit

meermalen met behulp van geavanceerde elektronica is bevestigd. Uitgever is Ankh-Hermes. Ondermeer op dit moment 2e hands aangeboden bij bol.com.

2002

'Vertrouwen in de Eeuwigheid' (ISBN 9065562052). Ondertitel: een mystieke benadering van het laatste mysterie: de dood als inwijding in een hoger leven. Dat berust op oude visioenen, neergelegd in de Dodenboeken van Tibet en Egypte, apocriefe geschriften en informatie uit verschillende religies. Het blijkt duidelijk ook uit wetenschappelijke onderzoekingen en bijna-doodervaringen. Veel aandacht voor ondergewaardeerde getuigenissen uit het hiernamaals, o.a. van onderzoeker Frederic Myers. En vergeten we het latere werk van Pim van Lommel niet: 'Eindeloos

bewustzijn'. Uitgever is Sigma. 'Vertrouwen in de eeuwigheid' wordt op dit moment bijvoorbeeld tweedehands bij bol.com aangeboden.

2003

'Loutering' (ISBN 9065562206) Ondertitel: over de transformatie van het kwaad. Waar komt het kwaad vandaan? Waarom is het er? Wat doen we ermee? Het laatste hoofdstuk geeft een bijzondere interpretatie van het Bijbelboek "Openbaring".

Dit boek is op dit moment tweedehands verkrijgbaar, ook via internet bij bijvoorbeeld bol.com. Daar luidt de samenvatting: "In onze turbulente tijd zijn velen op zoek naar de zin van goed en kwaad in de wereld. Volgens de christelijke overlevering ging het al mis met de mens toen Eva van de appel at en Kain zijn broer Abel doodde. Destructieve krachten kregen de mens

in hun greep en dirigeerden hem van het ene conflict naar het andere. Waar is de therapeut die daar een einde aan kan maken? Volgens de schrijver zou de mens op de eerste plaats meer oog dienen te krijgen voor de behoeften van de ziel. De mythische gestalten van vrijwel alle religies zijn symbolen van ziele-activiteiten. Aan de hand van talloze voorbeelden uit christelijke en niet-christelijke religies toont hij aan dat de weg uit de huidige spirituele crisis een weg is naar binnen, een weg van zelfkennis en innerlijke transformatie. Daarbij volgt hij het spoor van de dualiteit in de schepping, op zoek naar de wezenlijke eenheid die diep in de ziel verborgen ligt." Uitg. Sigma.

2004

'Nachtzicht' (ISBN 9065562338). Ondertitel: over het spirituele in onze dromen. Ook dit boek wordt op dit moment 2e hands aangeboden bij bijvoorbeeld bol.com De samenvatting daar luidt: "Ieder mens heeft zijn eigen droomruimte, de stille onbewuste binnenkant van onze persoonlijkheid. Soms doen dromen je versted staan en stemmen ze tot nadenken. Wat willen ze je duidelijk maken? Zijn dromen bedrog?"

Johan Pameijer tracht in dit boek nieuwe spirituele perspectieven toe te voegen aan het droomonderzoek vanuit de zienswijze dat dromen ons

kunnen helpen en ons innerlijk kunnen helen. In dit boek voert de schrijver ons langs de oude Egyptische, Assyrische en Griekse droomuitleggers naar het meer modern op Freud en Jung gebaseerde droomonderzoek. Hij maakt daarbij gebruik van vele persoonlijke en hem ter hand gestelde indrukwekkende droomverslagen."

Uitgever is Sigma.

2006

'De vergeten Waarheid' (ISBN13: 9789074899727). Ondertitel: over christelijke mythen in gnostisch perspectief. Nieuwe inzichten vanuit de gnostische Nag Hammadi-vondsten zijn van groot belang. De echte oorsprong van het christendom en de gnostiek ... daar kunnen we niet meer om heen, willen de Kerken weer een genezende rol kunnen vervullen.

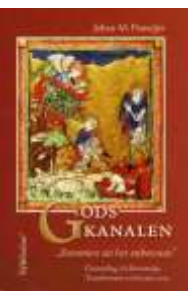
De samenvatting bij bol.com luidt: "Hoewel de kerken leeggelopen zijn en hun greep op de massa verloren hebben, is religie zelf nog springlevend. Bij veel mensen vindt er juist een verdieping plaats van hun religieuze gevoelens, waarbij de

nadruk vooral ligt op het opdoen van innerlijke ervaringen en meditatie. We moeten terug naar de bron in onszelf en een weg van inwijding doormaken om bij ons ware Zelf te komen, waarmee we in verbinding met het goddelijke kunnen komen."

Met eveneens een recensie, door E. Mutter: "In dit boek geeft de auteur een gnostische visie op de verhalen en mythen uit de christelijke traditie. Het boek voorziet in een behoefte die zich in de moderne spiritualiteit voordoet. In een tijd dat de traditionele godsdiensten aan aanhang verliezen, is religie niet dood, integendeel. De oude dogma's zijn vervangen door oude, verloren gewaande waarheden en een nieuwe beleving van religiositeit. De moderne mens is van zijn religieuze oerbron vervreemd en leeft in een complexe wereld van verscheidenheid. Hij heeft behoefte aan eenvoud en eenheid. Velen liepen vast in de heilige geschriften en herkendende de oude waarheden niet meer die door de verhalen heen schemerden. De schrijver heeft in deze bundel een aantal van de verhalen bijeengebracht en opnieuw geïnterpreteerd. Hij heeft ze als het ware ontdaan van hun franje. Hij zet de verhalen in een gnostisch perspectief en brengt ze terug naar hun eenvoud en heilheid. Daardoor is het een inspirerend boek geworden, dat brede aandacht verdient. De schrijfstijl is toegankelijk, zonder veel theologische termen of begrippen."

Uitgever is Symbolon. Dit boek is nog gewoon verkrijgbaar.

2007

'Gods Kanalen' (ISBN13: 9789074899437). Ondertitel: Stemmen uit het onbewuste. Channeling, AI-Bewustzijn, transformatie en het jaar 2012.

Dit boek is gewoon in de handel verkrijgbaar. De samenvatting bij bol.com luidt: "We leven in een indrukwekkende overgangperiode, waarin ons onvoorziene kansen worden geboden. Het Christus-archetype breekt door. Wat dat te betekenen heeft en hoe we daar mee om kunnen gaan weet Pameijer, die zijn 25-jarig priesterjubiläum, viert, op inspirerende wijze te vertellen."

Ook aardig als aanvullende informatie is deze recensie op de site van bol door F. van Soelen: "Mede naar aanleiding van de vele gechannelde boodschappen die via internet de wereld in worden gestuurd, belicht dit boek de waarde van eerder gechanneld werk. Via mystiek, gnostiek, mythologie en door de essenties van wereldgodsdiensten

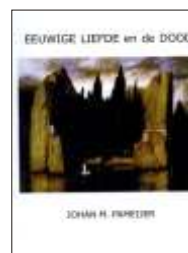
met elkaar te vergelijken blijkt dat channeling volgens de auteur de enige basis is waarop de mensheid cultuur, religies, zingeving, waarden en normen heeft gebaseerd. Sceptici en wetenschappers kunnen het zich niet meer permitteren om mediamek werk en channeling af te doen als onzin. Een zorgvuldige en belangrijke studie van een auteur die tevens priester is. Het boek brengt het verleden, het heden en de toekomst van de mensheid en de functie van onze soort in de kosmos in een werkelijk compleet spiritueel perspectief. De auteur verwoordt: "...hoe zinloos ons gedraal ten opzichte van het wezenlijke..." is, en maakt dat volledig duidelijk in dit werk. Het verdient dus een goede correctie: de vele fouten die in deze eerste druk staan doen het boek geen recht. Met achterin noten, aangevuld met een enorme lijst van geraadpleegde boeken." Uitgever is Symbolon.

2010

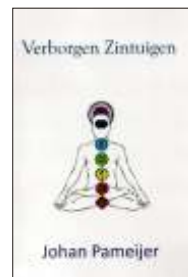
'De verworpen Waarheid - Doorbraak naar eeuwig leven' (ISBN13: 9789077153390). Vervolg op 'De vergeten Waarheid'. Helaas staat dit werk op dit moment niet in mijn boekenkast. Evenmin kon ik op internet aanvullende informatie vinden. Uitgave van Buro voor Tarot. Dit boek is slechts nog tweedehands verkrijgbaar.

2011

'Eeuwige liefde en de dood' (ISBN13: 9789077153000). Aan dit boek begon Johan na het overlijden van zijn geliefde vrouw Riet in december 2007. Helaas heb ik op diverse sites geen samenvatting kunnen vinden. Het boek is echter gewoon in de boekwinkel en via internet verkrijgbaar.

2012

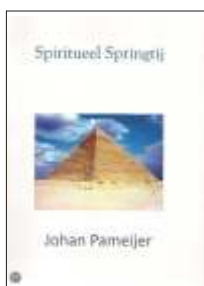

'Verborgene zintuigen' (ISBN13: 9789077153451). De samenvatting op bijvoorbeeld de site van eci.nl: "De ontdekking van de energetische basis van het universum heeft grote gevolgen voor onze wijze van denken. Ongeweten zijn alle levende wezens afhankelijk van kosmische energie. Met recht is de mens een kind van het universum en dat begrip vindt zijn uitdrukking in het energiesysteem van de chakra's. Sinds de werken van Arthur Avalon en Charles Leadbeater zijn deze etherische organen van alle kanten belicht, onderzocht en vastgesteld. Dit boek is het eerste dat ons energiesysteem in verband brengt met de Griekse mythologie, het levensverhaal van Jezus en de archetypen van de Hermetische tarot. In de vorm van vertellingen en afbeeldingen proberen de spirituele meesters van alle tijden ons met deze diepe waarheid vertrouwd te maken. Chakra's voorzien niet alleen in de gezondheid van het lichaam, maar bevorderen ook de groei van ons bewustzijn. Het zijn de verborgene zintuigen van de ziel, waarvan de stuwende werking de mensheid op een hoger plan brengt. Langs vele wegen kunnen we de werking van de chakra's gewaar worden. Uiteindelijk worden we ons bewust van onze boventijdelijke onsterfelijkheid. Dit hoge ideaal ligt binnen bereik van iedereen die met aandacht leeft en gebruik maakt van de vele kansen die de omgeving biedt. Een verhelderend boek met vele nieuwe inzichten."

Dit boek is gewoon verkrijgbaar. Uitgever is Buro voor Tarot.

2013

'Spiritueel Springtij' (ISBN13: 9789077153444). De samenvatting op de site van bol.com: "Heb je ook het gevoel dat alles veel sneller gaat dan vroeger? Het lijkt alsof we met elkaar in een raket zijn gestapt op weg naar onbekende verten. De schrijver van dit boek heeft deze versnelling een spiritueel springtij genoemd, omdat ons gevoel ons niet be-

driegt. Een innerlijke stuwning is bezig de mensheid op een hoger plan te brengen en dat wordt uitgedrukt in de bewustzijnsmutatie die voor eind 2012 wordt verwacht. Spirituele meesters van alle tijden erkenden een planmatige drang van binnenuit. Ze gaven daar op vele manieren uitdrukking aan. Daar gaat het in dit boek over, maar ook en vooral over wat er in onze eigen tijd aan de hand is. Schoorvoetend scheppen wetenschap en religie samen een nieuwe vorm van spiritualiteit. Als je ontwikkelingen op vele terreinen nauwlettend volgt wordt duidelijk wat er aan

de hand is. Met vallen en opstaan is de mensheid op weg van het bewustzijn in het hoofd naar dat van het hart. Veel mensen ontwikkelen het besef dat de ratio het niet alleen voor het zeggen heeft. Bijna iedereen raakt doordrongen van onze onderlinge afhankelijkheid van elkaar. Nu de betrekkelijkheid van tijd en ruimte met pijnlijke nauwkeurigheid is aangetoond stijgt de behoefte aan verbroedering en eenheid in een op samenwerking gerichte mensheid.

In dit zeventiende boek van zijn hand laat Johan Pameijer zien dat het grote ontwaken is aangebroken en de mens op weg is naar een nieuw bewustzijn. (Hopelijk heb ik dit overzicht correct samengesteld, maar dan kom ik tot vijftien boeken... 'anyway', het zijn er in ieder geval genoeg om een interessante leeskeuze te maken).

Dit boek is gewoon in de boekwinkel en via internet verkrijgbaar. Uitgever is Buro voor Tarot.

2013? 2014?

Mogelijk beschikt de uitgever, Buro voor Tarot, op dit moment over een manuscript dat zonder Johans actieve bijdrage gepubliceerd zou kunnen worden. Het zou het manuscript 'Overal Engelen' betreffen. Hoe publiceerbaar het is? Hoe ver Johan ermee gekomen was?

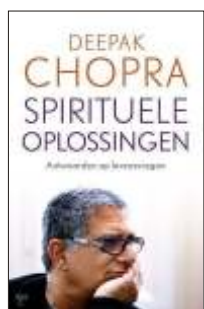
We zullen het af moeten wachten.

... was getekend >>>

Zie links nog een plaatje van het besproken boek Spiegelbeeld van God. Dat paste er op de betrokken pagina niet goed op.

Boekinfo - vervolg van pagina 13

Deepak Chopra: Spirituele oplossingen Antwoorden op levensvragen Servire 2013

Er is vermoedelijk maar één persoon die zijn nieuwe boek de ondertitel 'Antwoorden op levensvragen' durft mee te geven en dat is Deepak Chopra. Zelf claimt hij dat hij geen advies geeft, omdat sommige crises geen tijd laten voor overweging, maar oplossingen biedt die je meteen kunt gebruiken in tijden van nood of dilemma. Chopra begint met het wegwuiven van slachtoferschap, want de uitdagingen die je tegenkomt dienen om je bewust te maken van je innerlijke

doel, van de zin van je leven. Voor ieder probleem is dus een spiritueel antwoord – ver uitstijgend boven het niveau van het probleem naar het niveau van bewustzijn.

Dit is wat Chopra voorstelt als je op een kwestie of blokkade stuit: onderzoek je waarneming, overtuigingen, veronderstellingen, verwachtingen en gevoelens, doorzie ze als dat nodig is en ga dan een stap verder door je bewustzijn te verruimen. "De meest praktische manier om tot een oplossing te komen, is de spirituele manier. Immers, je kunt iets pas veranderen als je in staat bent het te zien." Heel waar, maar over de praktische manieren waarop je dat kunt doen, zijn betere boeken geschreven.

En zo is 'Spirituele oplossingen' dan toch een boek met poëtisch en verlicht klinkend advies. Een citaat: "Spiritueel gezien is transcendentie het hoogste niveau. Als je transcendeert, laat je persoonlijke gehechtheden definitief los. Je zit niet meer vast in gewoonten en oude conditioneren. Als je in een lastige situatie zit, vraag je hoogste bewustzijn om een oplossing."

Leo Fijen: Het geheim van de stilte Levenslessen van eilandgasten Ten Have 2012

Tv-presentator Leo Fijen heeft in totaal 35 kloosters in binnen- en buitenland bezocht en loopt al jarenlang in de stilte van het kleinste eiland van Nederland, Schiermonnikoog. In de abdijen en op Schier heeft hij het geheim van de stilte ontdekt. Veel mensen zoeken naar stiltemomenten in de hectiek van het dagelijks leven en vinden de benodigde rust en ruimte op een eiland. Schiermonnikoog is het kleinste eiland van Nederland. Een lege ruimte die bestaat uit licht, lucht, wind, zon, zee, strand, duinen en horizon. Daar heerst de stilte en wordt het stil in jezelf. Leo Fijen sprak op Schier met stiltezoekers. Welke verha-

len nemen zij mee? En hoe komt het dat zo veel eilandgasten het gevoel hebben dat ze wat levensbagage kunnen achterlaten?

Leo Fijen: "Schiermonnikoog is een spiritueel eiland, een korrel zand die bijna ieders hart opent voor de schepping. En wie opengaat voor de schepping, gaat nadenken over de schepper en over zichzelf. Dat gebeurt allemaal op die korrel zand, met ruim 900 inwoners. De dagen op Schiermonnikoog hebben me gelukkig gemaakt. Door de ontmoetingen met mensen. Door te midden van wind, zee en water de ander echt te ontmoeten, te naderen in zijn of haar hart en te raken aan de diepste vragen van het leven." Een ontroerend mooi geschreven boek van een collega-journalist die niet met de waan van de dag bezig is maar in de stilte naar antwoorden zoekt.

Leo Fijen (1955) studeerde Geschiedenis aan de Rijks Universiteit in Leiden. Vanaf 1992 was Leo Fijen presentator (en tot 2008 ook eindredacteur) van het RKK-programma Kruispunt, dat wekelijks bericht over kerk en samenleving. In september 2009 nam Fijen afscheid van dit programma, om zich te concentreren op de functie van Hoofd RKK-zendtijd. Vanaf januari 2010 is hij echter terug als presentator bij de geloofsgesprekken in het programma 'Katholiek Nederland kerkt in ...'. In 1999 ontving hij de landelijke J.B. Spaanprijs voor zijn opmerkelijke bijdrage aan het kerkelijk en geestelijk leven. Hij schreef de afgelopen jaren verschillende boeken.

Christian Lehmann: De genetische muzieksleutel Het belang van muziek voor de mens; Ankh-Hermes 2012

Ontdek de greep van muziek op lichaam, geest en psyche. Muziek beïnvloedt ons lichaam, onze geest én onze psyche. Muziek zit zwaar verankerd in onze genen.

Op zoek naar de muzikale mens maakt muziekwetenschapper Christian Lehmann een zwerftocht door de tijd die leidt tot de verbluffende conclusie: muziek is een onlosmakelijk deel van ons genetisch patroon. Het boek laat zien dat

de werking van muziek nog krachtiger is dan vaak wordt aangenomen. Ze is in staat ons op te zwepen naar de meest euforische hoogten en even gemakkelijk naar de meest gewelddadige dieptepunten. Muziek kan ons helen maar ook breken.

Welk begrip van muzikaliteit staat het dichtst bij onszelf? Hoe gaan wij met muziek om? Kunnen wij, geciviliseerde mensen, ons voorwerpen bewuster met muziek om te gaan, zoals we elkaar aanmanen bewuster te eten, hulpbronnen te gebruiken en bewuster met ons lichaam om te gaan? □

... OVER HET LEVEN VAN ...

... Bart Bakker ...

Mianne Bakker

Bart wordt op 3 Mei 1939 geboren in Nederlands Indië, in Bandoeng. Zijn vader is KNIL vlieger en als Bart 1½ jaar oud is, verongelukt zijn vader tijdens een lesvlucht. De oorlog begint en Bartje verdwijnt in een jappenkamp met een zg. 'moeder', aangezien zijn eigen moeder eerder is weggevoerd. Deze ervaringen zullen zijn hele verdere leven meegedragen worden.

Indië en de luchtvaart blijven een ook rode draad in zijn leven. Er volgt na de oorlog een regelmatig heen en weer gaan tussen scholen in Holland en Indië. Uiteindelijk wordt Bart vlieger in de burgerluchtvaart omdat zijn moeder het trauma van de militaire luchtmacht niet kan verdragen. Bij het begin van zijn carrière zijn er wereldwijd nauwelijks banen en Bart start daarom zijn vliegloopbaan in Centraal-Afrika, een prachtige pioniers-tijd. Het zal een tijd worden van vliegen in Congo, Rhodesië, Z-W Afrika en daarna Italië en Duitsland.

Doordat hij Mianne heeft ontmoet probeert hij dichter bij huis werk te vinden. Uiteindelijk wordt het een prachtige carrière bij de KLM en zal hij als gezagvoerder alle grote machines vliegen.

Hij blijkt ook ondernemersaanleg te hebben en gaat het vliegen combineren met het bestuursleven. Uiteindelijk is het hoogtepunt van deze weg, dat hij vele jaren president is van de wereldwijde vliegers vereniging IFALPA, waar meer dan 120 landen lid van zijn. Op 56-jarige leeftijd is er het pensioen, maar Bart start een eigen consultan-

cy-bedrijf om wereldwijd zijn kennis te gebruiken en te delen. Zijn bedrijf floreert door grote projecten en vruchtbare samenwerking met luchtvaartmaatschappijen.

Wat me altijd opvalt, is de totale aandacht die hij heeft voor iedereen die hij ontmoet.

Hij zette zich altijd in voor de kleine groepen vliegers, die het moeilijk hadden en die extra steun konden gebruiken.

Zijn medemenselijkheid blonk altijd uit, daar zat zijn bijzondere kracht.

Zes jaar geleden wordt Bart getroffen door de diagnose, *dementie*. Van het ene moment op het andere worden nu alle activiteiten stopgezet. De dementie was niet sluipend binnen gekomen, maar ineens werd het duidelijk, de welbespraakt-

heid verdween en de organisatie van alledag begon hiaten te vertonen. De overgang van het enorme drukke reizende leven, vol werkzaamheden, veranderde in een veel meer gestructureerd overzichtelijk leven met overzichtelijke activiteiten zonder verplichtingen. Onze gedeelde basis van diepe spiritualiteit bleek nu de kracht te zijn om het leven, op een andere wijze dan voorheen, te gaan beleven. Als deuren sluiten, gaan andere deuren open.....

Vanaf het begin van onze ontmoeting, spraken we altijd over een diepere dimensie van het leven. We ontvingen veel prachtige uiterlijkheden, maar ons innerlijk groeide mee en we wisten allebei dat daar het echte geluk lag en zo hebben we het altijd ervaren. Ik beschouw dit 'weten', als het grootste geschenk van het leven, dat we dit we mochten 'zien'.

Het proces waar Bart nu inzigt, is daarom een bijzondere weg aan het worden. Door dit samen te mogen delen en er woorden voor te vinden, kunnen we zeggen dat we heel dankbaar zijn en gelukkig dat we in staat zijn het leven vanuit een hele andere kant te zien.

We zijn het 'De Hogere School van het Leven' gaan noemen en we zijn van plan 'cum laude' te slagen. Onze inzet is er en de Leiding is voelbaar.

Prachtige andere ervaringen zijn op ons pad gekomen. Bart werd vrijmetselaar en heeft al zijn inwijdingen gehad, voordat de diagnose zichtbaar werd. Hij staat nu te midden van Broeders die hem aanvaarden en ondersteunen. Door de ontmoetingen en de bouwstukken bleef de interesse in het bijzondere geactiveerd, maar ook dat wordt steeds minder. Het 'Ken U Zelve' wordt hierdoor onbewust in praktijk gebracht.

Dan komt geheel onverwachts de kapel naar ons toe, de deuren staan open op een middag en Mianne wil al fietsende die bijzondere plek laten zien. Een droom die door haar als kind werd beleefd, wordt hier een werkelijkheid. De liturgie en de meditatieve teksten beroeren ook de ziel van Bart en hij ervaart de diepere werkelijkheid in de kapel. Zijn grote Liefde ligt daar en we vieren steeds weer opnieuw een weg van herkenning. Het zijn niet langer de woorden, maar de diepere betekenis van het Leven dat daar voor hem, en voor mij, voelbaar is. Juist in het niet meer kunnen uitdrukken vindt de grootste uitdrukking plaats en wel in het totale gevoel dat daar in je Wezen het eigenlijke leven zich afspeelt. Alle uiterlijkheden vallen weg en je voelt je gedragen door het mysterie, dat 'alles' uitdrukt.

Nog steeds verkeren we in blijvende verbazing en dankbaarheid dat deze plek zo dichtbij ons huis is. Enkele heidevelden zijn wij verwijderd van de kapel waar het Leven in al haar volheid gevierd wordt en waar wij steeds weer opnieuw mogen en kunnen zijn. Het wonderbaarlijke is dat 6 jaar geleden een neerwaartse spiraal zichtbaar werd en nu een opwaartse spiraal aan het werk is. Ook de kracht en uitwerking van de genezingsdienst hebben een bijzondere uitwerking als je je gedragen voelt en je geen woorden hoeft te hebben om je uit te drukken.

Bart in kerk in Naarden

In de kapel midden in de natuur hebben we het mooiste geschenk gevonden om de voortgang van de weg waar Bart op staat voort te zetten. Ook hier worden we door de gemeenschap gedragen en ook wij willen er op onze wijze voor de gemeenschap zijn. Juist in het proces, waar de uiterlijkheden en de woorden je gaan ontbreken, is een geheiligde plaats, zoals de kapel of een kerkje, van onschatbare waarde.

De levensweg is verdergegaan. Op dit moment geniet Bart een vast programma iedere week. Hij ontdekt eerst twee, nu inmiddels drie dagen een boerderij en hij heeft twee dagen cognitieve training, zoals wij deze zorg zijn gaan noemen.

Er wordt veel door ons naar klassieke

muziek geluisterd en op de boerderij klinkt de hele dag uit een van de schuren Mozart, zijn lievelingscomponist.

Mianne leert voortdurend door de andere vorm van communicatie. We noemen deze weg soms een pijnlijke ontdekkingsstocht, maar wij samen noemen het een wezenlijke ontdekkingsstocht. Het leven blijkt inderdaad een voortdurende leerweg te zijn. Het is een leren omgaan met verstilling, verandering, ook leren omgaan met uiterlijke uitingsvormen. De werking van het gebed en de bijzondere steun die wij onderweg ontvangen, geven een schat aan ervaringen mee, die soms licht, soms zwaar zijn, maar vanuit liefde intens zijn.

Zoals Bartje verdween in een jappenkamp en dan alles in een prachtig leven overwint, zo hopen wij het verdwijnen van bekende dingen in een andere vorm te blijven herkennen en daardoor te overwinnen.

Mianne Bakker (1942). Na een studie theologie met veel verdieping in de psychologische achtergronden van de mens, specialiseerde ik me om via counselen werkzaam te zijn, waarbij de spirituele aanpak de helende weg bleek te volgen. Mijn weg is een weg van verdieping en daar geef ik gehoor aan. Lid van de kerkgemeente Naarden.

... Over Stilte ...

Stilte is niet afwezigheid van geluid. Stilte is de diepste klank – Tao Meng

De menselijke natuur is als een poel water. Werp er een steen in en het water klotst en wordt gebroken. Roer erin en het wordt modderig. Schenk het vrede en laat het rusten, dan zal het de hemel weerspiegelen die er boven zijn. – Laurence Houseman

Stilte is een spiegel waarin je jezelf ziet en leert kennen. In de stilte kun je jezelf niet ontlopen.

Je wordt geconfronteerd met de vraag wie je bent, wat je doet en wat de zin er van is.

Vragen die we vaak ontwijken. We worden dan bang voor onszelf. We zijn vreemden geworden in ons eigen huis. We zijn vaak uithuizig, omdat we ons onwennig voelen en we uitvluchten zoeken om er weer eens uit te zijn. Stilte is eens thuis blijven. – Han Fortman

Stilte is op adem komen. In een levende stilte haalt het leven adem.

Stilte is de dragende grond van woorden en klanken. Het mysterieuze wit in ons leven. – Hans Koenen

Ik ontdekte dat ik minder en minder te zeggen had tot ik uiteindelijk stil werd en begon te luisteren. En in die stilte hoorde ik de stem van God. – Sören Kierkegaard

Ofschoon we voortdurend worden overspoeld door een golf van woorden, is onze diepte voor immer stil. – Kahil Gibran

Het verloren gaan en hervinden van de wijsheid van het kind

Aat-Lambèrt de Kwant

De wijsheid die een kind bij zich draagt wordt niet altijd erkend en begrepen en nogal wat ouders weten er eigenlijk niet goed raad mee. Maar dat 'innerlijke kind' in ons is ook onze spontaniteit, onze authenticiteit, onze oerkracht. Door het onbegrip raakt het kind zelf steeds meer verwijderd van de juiste afstemming op zijn eigen wijsheid en richt zich op wat zijn omgeving van hem verwacht. Het is net als bij een computer, er komt steeds meer software die met elkaar gaat conflicteren zodat het besturingsprogramma vastloopt en gereset moet worden. Onder onze wonden ligt de de wijsheid van het kind verborgen.

Die wijsheid kunnen we hervinden.

In Prana schreef ik enkele jaren geleden over de heling van het verwonde innerlijke kind en schreef daarin ook over mijn eigen traumatische ervaringen binnen het orthodox bevindelijk gereformeerde milieu van mijn jeugd, waar mijn 'eigen wijsheid' letterlijk en figuurlijk eruit werd geramd.

Het dromerige jongetje, dat 's nachts vaak vluchtte naar de sferen waar hij vandaan kwam, werd niet als helemaal normaal en niet van deze wereld gezien. Zijn in zichzelf gekeerde gedrag leidde tot woedeaanvallen en fysiek geweld van zijn vader.

Zelfs wanneer hij, als lerendouderling, in het kerkje van de gereformeerde gemeenten in Haarlem weer eens een preek had gelezen en daarbij zelf menig traantje wegpinkte. Het jongetje mocht niet zijn wie hij was noch worden wie hij was en werd toen maar op een, merkwaardig genoeg, openbare BLO-school weggestopt. Dit op advies van een psycholoog die meerdere kinderen met gedragsproblemen naar zo'n school stuurde. Daar zat ik dan met mijn innerlijke 'wijsheid' tussen medescholieren van wie een aantal echt niet goed spoorden.

Latere pogingen om toch verder te studeren werden thuis fel tegengewerkt. "Wat bezielt die man toch", vroeg ik me regelmatig af. Nu zonder wrok overigens, want ik ben wie ik nu ben en heb daar vrede mee. Ik weet nog goed hoe ik vroeger door al het fundamentalistische geblabla thuis en in de kerk, snakte naar wijze woorden, naar inzicht. Was er altijd naar op zoek in heel veel boeken en bad ook om wijsheid. Vooral die van Salomo, daar had ik wat mee.

Maarten 't Hart en Jan Siebelink hebben hun gereformeerde jeugd uitputtend beschreven. Vooral de verstikkende sfeer van de 'bevindelijke' gereformeerde sfeer die Siebelink beschrijft, is voor mij heel herkenbaar. In mijn geval kwam daar nog het nodige geweld aan te pas; een vader die 's morgens in de kerk preken voorlas en later op de dag thuis de tiran uithing. Of er vaak op lossloeg of met meubels smeed.

Ik heb altijd zo mijn vragen gehad over dat bekrompen milieu waarin men geloofde dat zowat de hele wereld naar de hel zou gaan en de hemel slechts voor de echte 'kinderen des Heren', en dat waren er maar bitter weinig, bereikbaar was.

Het was de wraakzuchtige God van het oude testament in z'n meest extreme vorm die hier domineerde en waarin o.a. in SGP-kringen ook nu nog steeds met grote vrees geloofd wordt. Je moest godvrezend zijn en als ik naar mijn vader keek kon ik me wel voorstellen dat de Here God vreeswekkend was.

Een schizofreen, gekmakend geloof

Zelf kon ik mij moeilijk voorstellen dat mensen die niet tot onze club behoorden en masse naar de hel zouden gaan. Ik kreeg dan ook belangstelling voor wat andere kerken en religies leerden, zag daar minder somberte en meer vrolijkheid.

Mijn vader noemde mij op een gegeven ogenblik 'een christelijk, mohammedaans, hindoe, joden jongetje' waarmee hij ongewild mijn latere spirituele (interreligieuze) ontwikkeling en mijn werk voor OHM schetste. Ik las vroeger alles wat ik via de bieb te pakken kon krijgen en achteraf is het merkwaardig dat er niet gecontroleerd werd wat ik openlijk las. Nee, mijn vader was bepaald 'not amused' over mijn twijfels over die gereformeerde leer die erop neerkwam dat je je best moest doen om je te bekeren maar dat je nooit zeker kon weten of je uitverkoren was. Ze hadden het dan over de predestinatie uitverkiezing. Het was en is een schizofreen, gekmakend geloof, waarvoor ook de kerkvader Augustinus verantwoordelijk was. Zijn predestinatieleer is als christelijk thema nauw verwant aan de verzoeningsleers.

Aardig in dit verband is een legende, over Augustinus.

Eens liep Augustinus langs het strand, denkend aan het theologische vraagstuk van de Drie-eenheid. Hij ziet er een kind steeds water uit de zee naar een kuil dragen. Augustinus zegt tegen het kind dat de zee echt niet in die kuil past. Het kind antwoordt: en denk jij dat het ontzagwekkende mysterie van God wel in jouw hoofd past? Waarop het kind ineens verdwijnt. Een mooi voorbeeld van de wijsheid van het innerlijke kind van Augustinus.

Er kwamen dus, volgens het orthodoxe geloof uit mijn jeugd, maar heel weinig mensen in de hemel wat mij voor God niet zo leuk leek: eerst de wereld scheppen en dan voor eeuwig met een klein clubje sombere gereformeerden opgescheept zitten. Ik heb ook wel eens gezegd dat ik me niet kon voorstellen dat mensen in Afrika en India niet in de hemel kwamen. Ik kon daarover met m'n vader niet in discussie gaan, vooral omdat hij nogal losse handen had.

Wat mij bij blijft zijn die soms hysterisch, jankende en galvende dominees, van wie sommigen niet eens konden lezen in tegenstelling tot mijn, met trillende stem preeklezende en erop los slaande, scheldende vader.

In de recent verschenen biografie van Jung "De weg naar het Zelf" ⁽¹⁾ las ik hoe de jonge Jung ook door de 'vroomheid' van zijn vader heen prikte: "In die tijd kreeg ik ook grondige twijfels over alles wat mijn vader zei. Als ik hem hoorde

preken over genade (...) klonken zijn woorden hol en triviaal, zoals een verhaal dat wordt verteld door iemand die het alleen van horen zeggen kent en het zelf niet echt kan geloven.”

Jung zelf was als kind vrij eenzaam en introvert – een woord dat hij zelf zou toevoegen aan de psychologie. Zijn ontdekking van de psychologische archetypen en het collectief onbewuste waren gedeeltelijk op de ervaringen uit zijn jeugd geïnspireerd ⁽²⁾.

De vonk kan opeens ontvlammen

Mijn verhaal is een van de vele verhalen van kinderen bij wie de wijsheid onderdrukt werd. Ik zou een bloemlezing kunnen geven van soortgelijke ervaringen en verhalen. Wat ik inmiddels geleerd heb, is dat ieder van ons over twee verschillende aspecten binnen onze persoonlijkheid beschikt: de volwassene en het kind. In Jungeriaanse zin een archetype voor het kind-deel in ons.

Als deze aspecten onderling zijn verbonden en samenwerken voel je je compleet van binnen. Je bent op die manier verbonden met de innerlijke en oorspronkelijke wijsheid van het kind. Als die onderdelen losstaan van elkaar omdat je bijvoorbeeld gekwetst, afwijkend of onderontwikkeld bent, ontstaat er verwarring en een gevoel van leegheid en eenzaamheid. Je kinddeel heeft tijdens je jeugd dikwijls te lijden gehad onder onbegrip, verwaarlozing en isolement. Het betekent dat je als volwassene daardoor ook vaak krijgt te maken met het je onbegrepen, buitengesloten en eenzaam voelen, waarmee velen maar moeilijk kunnen leven. Een kind komt op aarde met wijsheid en de herinnering aan de heiligheid. Het draagt dit tot ongeveer zijn zevende, met zich mee.

“Het kind in ons,” zegt Els Kikke in haar boek ‘In

beweging komen vanuit oerkracht’⁽²⁾, “is onze spontaniteit, onze authenticiteit, onze oerkracht. Het is de kern van ons wezen, onze essentie, ons vitale centrum. Het is de bron van ons bestaan en verbonden met het hele universum. Bekend is de verwijzing van Jezus naar de wijsheid van het kind (Mat.18.3):

Zo gij niet wordt als de kinderen...

Het kind is open, kwetsbaar, liefdevol, vol vreugde, onvoorwaardelijk en onverwoestbaar. Het is niet met iets bezig. Het is er gewoon en vraagt zich niet af wat of wie het is. De invloed ervan, hoe overwoekerd ook, is en blijft altijd voelbaar, onder andere in het basale vertrouwen dat de meeste mensen hebben als het erop aankomt.

Deze kern, dit vitale centrum in ons, is versluierd, verstopt achter en onder onze persoonlijkheid oftewel ons karakter. Dat probeert ons te vrijwaren van (doods)angsten door ze te bezweren via overlevingsstrategieën zoals projecties op anderen en gepersonifieerde godsbeelden. Toch is er altijd een verlangen om ons met onze wezenskern te herenigen en van daaruit onze levensloop verder te volgen. Dit verlangen doet ons vroeg of laat naar binnen keren en ontsteekt daar een vonk die tot zelfonderzoek, het dragen van verantwoordelijkheid, leidt en de weg terug helpt te vinden. De slachtofferrol krijgt minder kans. Veroveren, macht en controle hebben hoeft ook niet zo nodig meer.

Die vonk kan opeens ontvlammen en zich in een flits openbaren. Dat kan heel direct gebeuren, alsof de bliksem ons treft. We voelen dan de verbinding met onze kern en de oerkracht. Strategieën en spanningen in lichaam en geest die eroverheen liggen zijn er even niet. We komen in contact met wie we in wezen zijn. Je zou het een spirituele initiatie kunnen noemen, die een beweging in gang zet die niet meer te stuiten is. Een wedergeboorte.”

Het voelen van het verlies van de eigen-wijsheid.

Lucas van Gool (1964) is (trauma)therapeut, cursusleider en de oprichter van het Life Force Fitness Instituut dat zich richt op het vrij laten stromen van de levensenergie. Lucas van Gool leidt de groep tijdens de workshops maar maakt er ook deel van uit. Hij heeft zelf de lange weg afgelegd: als beroeps-officier bij de landmacht met twee missies in Bosnië, een burnout, sanniyasin (leerling van Osho), en uiteindelijk in contact komen met zijn ware zelf. Hij is gediplomeerd Osho meditatie-leider en therapeut en Somatic Experiencing® practitioner. In zijn workshops gaat het er onder andere om dat mensen gaan beseffen dat ze in de relatie tussen hen als kind en hun ouders, hun innerlijke wijsheid zijn kwijtgeraakt en hebben ingeruild voor rollen, waarden, normen en overtuigingen van hun ouders. Dat waren dus niet hun eigen overtuigingen. Van Gool: “Het is een heel pijnlijk proces om daarmee tijdens een workshop geconfronteerd te worden. Je denkt vooral in het be-

Durf, laat je vallen. Klamp je niet vast aan de schijnzekerheden van het leven. De enige zekerheid is het leven zelf. We zijn in het Westen gewend geraakt om ons leven dicht te plamuren met allerhande verzekeringen en veiligheden. Dat kan nuttig zijn, maar het kan ook dodelijk zijn. We worden traag en sloom, en we verliezen de opwindende van het leven zelf. Durf ‘nee’ te zeggen tegen dingen die niet kloppen, of die niet goed voelen, durf uit de sociale codes te breken.

Uit: ‘Terugkeer van de koning’ door Ton van der Kroon

gin dat het allemaal toch niet zo erg was, maar je gaat je wel realiseren dat je jezelf toch wel heel erg bent kwijt geraakt en daarmee ook wijsheid; dat genereert een rauwe emotie. De volgende stap is dat je gaat onderzoeken welke strategie jouw

innerlijk kind heeft geleerd die dat nog steeds gebruikt in relatie met anderen. Je gaat dan inzien hoe dit kind in je, zich in relatie tot de buitenwereld nog steeds beschermt tegen het voelen van het verlies van de eigen-wijsheid. In dit proces maken mensen een bewuste en lichaamsgerichte reis terug in de tijd door de diverse ontwikkelingsfasen van hun ontwikkeling uit de kindertijd. In elke fase zullen ze delen van hun ware aard terugvinden en zullen ze de regels en rollen gaan ervaren die hen door hun omgeving zijn opgelegd.”

Spoken uit het verleden

In zijn workshops laat Van Gool mensen ervaren hoe ze door deze regels en rollen zich een onechte identiteit hebben aangemeten. De nadruk ligt op het krijgen van een juiste herinnering van de kindertijd. Het zien van de waarheid (de wonden uit de kindertijd) zorgt voor een diep begrip over waar bepaalde gedragspatronen die hen nu belemmeren, zijn ontstaan. Van Gool “En door af te rekenen met deze ‘spoken uit het verleden’ ontdooi je tevens de bevroren energie uit deze patronen en kun je het leven met een nieuwe vitaliteit gaan benaderen”⁽³⁾. Het meer en meer loslaten van je onechte identiteit brengt je steeds dieper in contact met je ware kern en wijsheid. We komen op aarde met een grote dosis wijsheid. Hoe dichter je bij de wijsheid van je lichaam blijft, hoe meer je vertrouwt

op hoe je lichaam zich afstemt op de omgeving en daarin mee beweegt, des te dichter je bij de wijsheid van het kind bent.”

In de visie van Lucas van Gool is elk mens een soort onbeschreven blad dat moet leren. Van huis uit is er in elk mens een aangeboren basisprogrammering die precies weet wat te doen. Ons menselijk zenuwstelsel heeft de aangeboren capaciteit om ons altijd terug te laten keren naar een evenwichtige interne situatie, volledig afgestemd op de omgeving.

Van Gool: “Er komt alleen steeds meer input van buitenaf en die is weer vervuild door allerlei ideeën, aannames, overtuigingen. Om in die omgeving te kunnen overleven, neemt het kind steeds meer afscheid van zijn innerlijke natuur. Het gaat zich steeds meer aanpassen aan zijn omgeving zodat het krijgt wat het nodig heeft: aandacht, bevestiging, voedsel en onderdak. Zo raakt het steeds meer verwijderd van de juiste afstemming op zijn eigen wijsheid en richt zich op wat zijn omgeving van hem verwacht. Het is net als bij een computer, er komt steeds meer software die met elkaar gaat conflicteren zodat het besturingsprogramma vastloopt en gereset moet worden. Hoe je het ook wendt of keert, dit is onze conditie als mens. Want ook al probeer ik het goed te doen door mijn kind van vlees en bloed zijn innerlijke wijsheid te laten behouden en zo natuurlijk mogelijk op te voeden, dan nog vindt die conditionering plaats. Ik heb immers ook te maken met mijn eigen vooringenomenheid. Ook al probeer ik mijn kind ‘zo goed mogelijk’ tegen verkeerde invloeden van buitenaf te beschermen, is er nog altijd de mogelijkheid dat ik fout inschat wat verkeerd is en wat het kind werkelijk nodig heeft.”

Tweede geboorte

Op de vraag of het wel mogelijk is een kind helemaal in vrijheid op te voeden, zodat het zijn wijsheid blijft behouden, zegt van Gool dat hij zelf vader is en ook niet altijd weet of hij het wel goed doet. Wel denkt hij dat het verlies van die kindtoestand van onschuld en eigen-wijsheid onontkoombaar is

“Dit is wat ons als mensen ook gegeven is. Een kind is zich niet bewust van die wijsheid. Het is zijn natuur. Het is niet klaar om in de wereld te zijn als volwassene. Daarvoor is een leerweg nodig, een leerweg waarin die eigen wijsheid verloren gaat met als mogelijkheid om op termijn weer teruggevonden te worden maar dan volledig bewust. Ieder mens zal dit pad voor zichzelf moeten gaan om te worden hij in wezen is. Dit is de tweede geboorte; de eerste uit de moeder en de vader, de tweede, de spirituele geboorte via ervaren en leren.

Oké, een kind moet leren, net als jij en ik. We leerden en door te ervaren. Door ervaring leer je te onderscheiden wat voor jou klopt en niet klopt. Dát is ons pad: worden wie we ‘deep down’ zijn. Bewustzijn komt in een lichaam om te leren. Dat leren begint al bij het gezin waarin je wordt opgevoed, waardoor een persoonlijkheidsstructuur ontstaat die zich tussen de twintig en dertig jaar maximaal ontwikkelt om daarna weer verder te ontwikkelen, een soort tweede geboorte.”

Ook al worden kinderen optimaal en in vrijheid opgevoed, dan nog zetten zij zich vaak af tegen het milieu waarin ze zijn opgevoed. Lucas van Gool heeft meegemaakt dat kinderen die in ‘optimale’ vrijheid zijn opgevoed, zoals bijvoorbeeld kinderen van sannyasins, haaks op het patroon van hun ouders reageren. Ze verwijten hen dat ze onder het motto van ‘vrijheid’ geen structuur, helderheid, geen richting, geen bedding hebben gehad en aan hun lot werden overgelaten. Ze gaan zich daar dan vaak weer tegen afzetten en worden rigide.

“We hebben het over wijsheid, maar wat is wijsheid in de opvoeding? Hoe zorg je dat de wijsheid van het kind bloot blijft liggen? Natuurvolken leven dicht bij de natuur en zijn afgestemd op hun natuurlijke omgeving. Die hebben wij nu eenmaal niet. Kinderen groeien op met pc’s, ipads, iPhones, in een nagenoeg geautomatiseerde wereld met veel prikkels. Je kunt dat betreuren, maar het is wel onze leerweg. Hoe ga je daarmee om op een manier die voor jou klopt waardoor je wijsheid weer bloot komt te liggen. Ik denk dat we onze kinderen slechts kunnen ondersteunen om hun leerweg te vinden en te zien. Het gaat erom ze daarin wegwijs te maken en ze op hun pad te begeleiden. Het grootste cadeau dat we daarin te bieden hebben is dat wij als ouders onze eigen wijsheid terugvinden door af te rekenen met de spoken uit het verleden.”

Zoektocht naar de eigenwijsheid

Een kind is ook volgens Lucas van Gool tot zijn zevende nog dicht bij die wijsheid waarna er een nieuwe cyclus begint. “Ik kan daarin meegaan maar gebruik wel andere bewoordingen. Tot het 7e levensjaar is het kind nog zeer sterk verbonden met de eigen wijsheid. Toch is de conditionering dan wel al in volle gang. Het kind laat meer en meer die eigen spontane, meer fijnstoffelijke, belevingswereld los en komt aan ‘in de wereld’. Een stap die mijns inziens nodig is. Je leeft een groot deel in de wereld, doet ervaringen op, totdat je je gaat realiseren dat je iets mist. Dit is het punt waar de zoektocht begint: terug naar de eigen wijsheid, terug naar al die authenticiteit die je als kind had maar nu met de autonomie van een volwassene. Een supercoole maar ook zeer confronterende reis. In die zin dat we onze weg ofwel onze plek in deze speeltuin moeten vinden. ‘Op aarde’ wil zeggen: je komt aan in een omgeving die je niet kunt ontkennen. Je kunt wel zeggen dat die niet bestaat of dat het een illusie is, je wordt er toch mee geconfronteerd. Een kind dat loskomt van de ouders en niet die adequate ondersteuning gehad heeft om met die omgeving om te gaan maar in het fijnstoffelijke is blijven steken, krijgt het knap moeilijk. Niet gezond hoor! In mijn werk ga ik uit van de visie dat het kind vanaf zeven jaar de eigen wijsheid wat loslaat en zich gaat aanpassen aan zijn omgeving.

Hoe kunnen we weer bij die oorspronkelijke wijsheid komen? “Ja, die weg terug loopt voor mij via ons lijf. Het betekent dat we ons bewust moeten gaan worden van hoe we ons door onze omgeving hebben laten conditioneren en wat het effect ervan is op ons lijf. We kunnen de wereld en onze ouders er de schuld van geven. Daarmee ontlopen we een verdere ontdekingsreis naar binnen naar het instinctieve, het meer dierlijke van waaruit we een soort nieuwe verbinding zouden kunnen maken met ons innerlijk weten, onze intuïtie, onze wijsheid. De bereidheid om naar binnen te kijken en in kaart te brengen wat er gebeurt, is een leerweg. Je gaat ontdekken dat je in het oude verhaal zit en dat je er tijd voor moet nemen om daarmee aan de slag te gaan. Je gaat inzien dat je je afsloot en niet durfde te voelen.

Het is heel belangrijk echt tijd te nemen voor het gekwetste innerlijke kind en bereid te zijn om de leegte, en de pijn te ervaren, te rouwen om het gemis aan warmte en liefde. Er gaat dan iets verschuiven. Het vertrouwen, de kracht en de wijsheid komen terug.

We hebben hier in Amersfoort een weekworkshop georganiseerd rond het thema ‘Born Again’, waarbij het erom gaat ruimte te geven aan het spontane, natuurlijke kind. In het be-

gin weten mensen echt niet wat ze ermee aan moeten, maar gaandeweg zie je mensen door allerlei fasen zoals woede, verdriet, verwondheid en rouw heen gaan. Het worden steeds subtielere ervaringen. We leren mensen deze energie, die constant verandert, te volgen. Er zit in dit innerlijk kindwerk een bepaalde opbouw. Het eerste gedeelte draait om gevoelens de ruimte geven met als doel gezondere relaties te krijgen dan die in de kindertijd. We werken met een model en daarin worden de verschillende lagen afgepeld. De eerste laag is die van de overlevingsstrategieën, de bescherm laag die over de wonden laag heen ligt. Onder die wonden laag ligt de innerlijke wijsheid, de wijsheid van het kind."

(1): Clare Dannel, De weg naar het Zelf. Carl Jung en zijn spirituele zoektocht. Altamira, 2012.

(2): Els Kikke, In beweging komen vanuit oerkracht. Zijn in essentie. Altamira becht, 2005.

(3): Zie hiervoor bijvoorbeeld ook: Peter A. Levine, De tijger ontwaakt. Traumabehandeling met lichaamsgerichte therapie. Altamira Becht, 2007.

Lambert (Aat) de Kwant is freelance religiejornalist en verzorgt programma's voor OHM, de Hindoe-omroep. Via zijn bureau Quantum Research & Journalistiek is hij ook betrokken bij research voor andere organisaties en schrijft hij o.a. in bladen als Prana, Terugkeer en Koördanser. Hij is programmamaker bij Indigo Soulstation. (www.indigosoulstation). Hij organiseert symposia via de stichting Quantum Symposia. (www.quantum-symposia.nl). Hij verdiept zich ook in het fenomeen van de helende stem, geeft daar ook lezingen en workshops over
E-mail: adekwant@upcmail.nl

* * *

Lentekind

Ik hoorde je al roepen
op een winterdag.
Ik rook je aarzelende geuren
en voelde je twinkelen.
Nu ben je er.
Kwetsbaar en transparant,
als het kind in ons.
Je leeft in mij.
Je groeit naar het licht,
naar de jubel
van de zomer.
Ik wil jou laten zijn
zoals je bent
en van je genieten.
Je bent mijn lente.
Je vocht zo dapper
door mijn winter heen,
je geboorte tegemoet.
Wat ben je kwetsbaar
en vitaal.
Transparant en ijl
als de lente
sta ik op mijn tenen
en reik naar de zon.
Zonlicht stroomt door mijn
kruin en vingertoppen
naar binnen
en bereikt mijn hart,
dat zich opent
als een bloem.
De lente is in mij
en zindert van liefde
voor het leven.
Mijn hart en de zon
verbinden zich en

mijn lichaam ontvangt...
Ik voel de voedende aarde
onder mijn voeten.
Ik groei.
Ik ben een verbinding
tussen hemel en aarde.
De zon schijnt
schuin naar binnen
in de huizen
van de mensen.
De lente komt
ons openbreken
met haar zachte
indringende klank.
Niet iedereen kan het aan.
Het is moeilijk
je kwetsbaar te voelen
en bedreigend
ontvankelijk te zijn,
als bloemen open te gaan.
Maar lente,
jouw moed
is een bron van inspiratie.
Je komt uit het diepe duister.
Je laat het nooit afweten.
Je opent je, ook al stormt het.
Je laat je voeden
door de aarde en het licht.
Je groeit en bloeit.
Je bent de kracht zelve.
Omdat je zo kwetsbaar
durft te zijn.

Els Kikke